

SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM
UNIVERSITAS SCIENTIARUM SZEGEDIENSIS
MÉRNÖKI KAR

KÖZÖSSÉGI MEZŐGAZDASÁG

OTDK DOLGOZAT

Streichovonecz Viktória

IV. évfolyamos gazdasági és vidékfejlesztési agrármérnök

hallgató

Témavezető:

Dr. Vincze-Lendvai Edina

főiskolai docens

SZEGED

2014.

Tartalomjegyzék

1. BEVEZETÉS.....	2
2. IRODALMI ÁTTEKINTÉS.....	3
2.1. Községi gazdálkodás	3
2.1.1. Kialakulása.....	4
2.1.2. A községi mezőgazdálkodás helyzete az egyes európai országokban	5
3. ANYAGOK ÉS MÓDSZEREK.....	9
4. EREDMÉNYEK és ÉRTÉKELESÜK.....	10
4.1. Interjúk értékelése	10
4.2. Kérdőív kiértékelése.....	17
5. KÖVETKEZTETÉSEK, JAVASLATTÉTEL	32
6. ÖSSZEFOGLALÁS	38
7. IRODALOMJEGYZÉK.....	40
8. MELLÉKLET.....	42

1. BEVEZETÉS

A közösségi mezőgazdálkodás a 20. század közepén jelent meg Japánban és Európában egymástól függetlenül. Ezen kezdeményezések száma a 2000-es évekre ugrásszerűen megnőtt. Ennek a gazdálkodási formának a lényege, hogy egy biogazdálkodást folytató gazda közvetlenül a maga köré gyűjtött fogyasztóknak egy termelési szezon alatt vegyszermentes, egészséges zöldségeket, gyümölcsöket biztosítson. A két fél szerződést köt, melyben a vásárló az elköteleződést, a gazda pedig erre az időre való termelést vállalja.

Választásom azért erre a témára esett, mert ez egy igen újfajta mozgalom hazánkban, melyre érdemes lenne nagyobb hangsúlyt fektetni. Ez a rendszer biztosítja a minőségi táplálékhoz való hozzájutást, ami elengedhetetlen egészségünk megőrzéséhez.

Dolgozatom *céljai* a következők:

- ✗ A közösségi mezőgazdálkodás kialakulásának, helyzetének ismertetése;
- ✗ az európai és hazai példák bemutatása;
- ✗ a dél-alföldi régióban egyes gazdálkodók megismerése;
- ✗ egy ilyen közösségek tagjainak véleményét és elégedettségét megismerni.

Célkitűzéseim felállítása után szeretném *hipotéziseimet* már itt megfogalmazni:

1. A közösség tagjainak több mint fele a hazai gazda támogatása érdekében tudatosan választotta a közösségi mezőgazdálkodási formát.
2. A tagok legalább 70%-a a megbízhatóság mellett a szabványoknak való megfelelést is fontosnak tartja a közösségi működés során.
3. A termelő által megtermelt zöldség, gyümölcs a közösség résztvevőinek több mint 50 %-nak az igényeit teljes mértékben lefedi. További termékeket viszont több mint 65%-uk szívesen fogadna a dobozok mellé (állati eredetű termékek, mint a tojás, hús, vagy akár a feldolgozott termékek, mint a szörp, a lekvár, stb.)
4. A csatlakozás után a közösség tagjainak kevesebb, mint 80 %-a már nem vásárol zöldséget, gyümölcsöt hiper- vagy supermarketekben, ezzel csökkentve azok jelentőségét.

Dolgozatom először a közösségi mezőgazdálkodás általános jellemzőinek bemutatásával kezdem, majd ismeretem kialakulását és négy európai országban való helyzetét. Primer kutatásom során interjút készítettem közösségi mezőgazdaságot folytató gazdákkal, kérdőívet töltöttem ki a közösségek tagjaival, ezek elemzését az Eredmények és értékelésük fejezetben mutatom be. Kutatásaim alapján elkészítettem a Következtetések és javaslattétel fejezetet, majd az Összefoglalásban ismertetem röviden a dolgozatomat.

2. IRODALMI ÁTTEKINTÉS

2.1. Közösségi gazdálkodás

Európában már nagy népszerűségnek örvend ez a gazdálkodási forma, hazánkban még csak most kezd elterjedni. A közösségi mezőgazdaság lényege, hogy a gazda maga köré gyűjti a fogyasztókat, így alkotva egy közösséget, melynek középpontjában a közvetlen kapcsolat és a bizalom áll. A termelő a megtermelt terményt úgymond nem a piacra termeli, hanem a maga köré gyűjtött tagoknak, azaz egyfajta szolgáltatásnyújtás folyik. Ez a mód mind a két félnek kedvez, hiszen együtt viselik a kockázatokat. A gazdának ez egész éves jövedelmet biztosít, melyet már az év elején megkap, a vásárlónak pedig friss, vegyszermentes és biztonságos élelmiszert az egész időszakban. A felek szerződést kötnek 1 évre, amiben a vásárló vállalja erre az időre az elköteleződést, a gazda pedig a termelést. Ennek a mozgalomnak két formája is létezik, az egyik a részes rendszer, a másik az úgynevezett dobozrendszer. Előbbinek a lényege, hogy a vásárlók osztozkodnak a gazdaság költségein és a megtermelt árun. A gazda előre meghatározza az éves termelési költséget, amit majd eloszt a vásárlói között, azok pedig ennek fejében kapják meg a megtermelt zöldséget és gyümölcsöt. A másik forma már nem ennyire szoros kapcsolaton alapszik, nincs közvetlen kapcsolat és hosszú távú elköteleződés. A vásárlók itt csak arra kötelezik magukat, hogy bizonyos időszakon keresztül vásárolnak a gazdától egy meghatározott értékben. Itt szeretném hangsúlyozni, hogy a továbbiakban a részes rendszert értem közösségi gazdálkodás alatt. (Horváth, 2013; Réthy, Dezsény, 2013)

A rendszer megfelelő működéséhez elengedhetetlen néhány jellemző, valamint jellemvonás. A Közösségi Mezőgazdálkodás konferencián (2013) az alábbi főbb jellemzőket ismertem meg:

- ✖ a szolidaritást, ahol mind a két fél közösen segíti egymást a közösség érdekeiért, vállalják kölcsönös tiszteletet és az elismerést;
- ✖ a partnerséget, ami során a két fél nyíltan megbeszéli a felmerülő problémákat, azért hogy mind a két fél elégedett legyen;
- ✖ a közös kockázatvállalást, hiszen számos környezetet befolyásoló tényező van, amit a gazda nem tud megfelelően kezelni, kivédeni (pl.: időjárás) Így a tagok vállalják a kockázatot, rosszabb hozam mellett is ugyanannyit fognak fizetni, mint egy jobb évben;
- ✖ a munkamegosztást, mivel ez egy közösségi megmozdulás, így mind a két fél vállal feladatot. Itt fogyasztók nem csak vásárlóként jelennek meg, hanem tagokként is, részesei az egész folyamatnak;

- ✱ a tervezést, ez főleg a gazda feladata, de nem ő dönt egyedül. A tagokkal együtt megbeszélik, kinek mire van szüksége, mit szeretne, persze mindezt a rendelkezésre álló kapacitás figyelembe vételével. Emellett a szállítás megtervezése is komoly feladat;
- ✱ és az alkalmazkodást, a gazdának figyelnie kell a fogyasztók igényeire, a tagoknak pedig rugalmasnak kell lenniük, meg kell érteniük, hogy a termelés időszakos, tehát például bizonyos zöldséget és gyümölcsöt csak akkor kaphatnak, amikor annak szezonja van.

Látható, hogy a megfelelő működéshez mind a két fél szükséges. Az ilyen gazdaság beindítása időigényes, de hosszú távra jobban megéri a termelőnek és a vásárlónak is. Az 1. táblázatba összefoglalom a közösségi mezőgazdálkodás előnyeit a gazda és a fogyasztó szemszögéből.

1. táblázat: A közösségi mezőgazdálkodás előnyei

TERMELŐ	FOGYASZTÓ
– Közös kockázatvállalás	– Jó minőségű, megbízható
– Jobb ár a termékekért	termény reális áron
– Magasabb pénzügyi biztonság	– Élelmiszer eredetének ismerete
– Szabadabb gazdálkodás	– Bekapcsolódás a termelésbe, a közösségbe, ezáltal új ismeretek szerzése
– Kevesebb felesleg	– Közelből értékesített áru, mellyel a hazai gazdaságot támogatja
– Több idő a termelésre, a közösségre	– Új fajták megismerése, színesebb étkezési lehetőség
– Kisebb kockázatú és költségű értékesítés	– Kereskedelmi láncok kihagyása
– Sokszínűbb termelés (több fajta, több terméktípus)	

Forrás: Horváth, 2013

2.1.1. Kialakulása

Horváth (2013) valamint Réthy, Dezsény (2013) elmondásai szerint a kezdemény előfutárai a 20. század második felében jelentek meg egymástól függetlenül Japánban és Európában. Az ázsiai országrészben az ott élő háziasszonyok összefogása révén alakult meg

az első termelő-fogyasztó közösség, az importált termékek eredetétől való bizonytalanság miatt. Céljuk ezzel az volt, hogy biztonságos és megbízható élelmiszert tudjanak a családi asztalra rakni. A mozgalom elnevezése *teikei* (szó szerint: szövetség, szövetkezés, összefogás), az 1960-as években indult. Lényege, hogy az asszonyok olyan termelőket gyűjtöttek maguk köré, akikben megbíztak. Ez annyira kiforrta magát, hogy 1971-ben megalakult a Japan Organic Agriculture Association (JOAA), mely megalapozta a teikei rendszert a termelők és a fogyasztók között (<http://www.joaa.net>). Ez idő alatt Európában Rudolf Steiner kutatásai alapján megalakuló biodinamikus gazdálkodás kezdett elterjedni. Ennek köszönhetően az 1950-es években jelentek meg elsőként Németországban az első közösségi alapon működő egyesületek. Ezek célja az volt, hogy a biogazdálkodást folytató gazdáknak mezőgazdasági területet biztosítsanak, akik utána a termékeiket közvetlenül a területet adóknak értékesítik. Az 1970-es években ezekben a közösségekben egy újfajta megmozdulás alakult ki, a fogyasztók beszálltak a termelés folyamatába. A német megjelenés mellett Svájcban, valamint Észak-Európa és az Egyesült Államok területein is megkezdődtek az ilyen közösségek kialakulásai. A Közöségi Mezőgazdálkodás konferencián (2013) elhangzottak szerint 2000-es években ugrásszerűen megnőtt ezeknek a közösségeknek a száma. Mára az Urgenci, egy nemzetközi hálózat köti össze a különböző országokban fellelhető közösségeket, melyekről tudni kell, hogy az alap gondolat hasonló, de a megvalósítás módja országonként eltér. Az első kezdeményezés feltehetőleg Svájcban indult el, mára több mint 4000 ilyen gazdaság található Európában, melyek elnevezései is különböznek egymástól.

2.1.2. A közösségi mezőgazdálkodás helyzete az egyes európai országokban

Ebben a részben szeretném bemutatni 3 európai ország közösségét, valamint a magyarországi helyzetet. A külföldi országok közül Németországra, Svájcra és Franciaországra esett a választásom. Németországot is fontosnak tartottam a kezdeményezés kialakulásában betöltött szerepe miatt. Svájc abból a szempontból érdekes, hogy a Tudatos Vásárlók Egyesületével (TVE) együttműködve segíti a kezdeményezés széles körben való ismertetését és elterjedését hazánkban. Ennek köszönhetően számos városunkban tartottak már előadást és workshopot is. Franciaország pedig azért lényeges, mert Magyarország az ott elterjedt közösségi mintát vette alapul, tehát számos közösség létrejöttét a francia minta ihlette.

Németország (Solidarische Landwirtschaft)

Németországban a fentiekben leírtak alapján a nagy múltra visszatekintő közösségi kezdeményezés leginkább a szolidaritáson alapszik, ezt mutatja az ott használatos kifejezés is, a Solidarische Landwirtschaft (szolidáris mezőgazdaság). Igaz az országban más elnevezések is megjelentek, mint, például a “gemeinschaftsgetragene Landwirtschaft” (magyarul: közösség által támogatott mezőgazdálkodás), de egy egységes elnevezés még nem jelent meg. Működése hasonló az eddig írtakhoz képest: a tagok hosszú távon együtt lépnek fel a kockázatok ellen, osztozkodnak a költségeken, felelősséget vállalnak a gazdaságért és a megtermelteket elosztják egymás között. Közöségi mezőgazdálkodásnak azt fogadják el, ahol a tagok magáért a termelésért fizetnek, úgymond a gazda munkájáért. A fentebb említett dobozrendszer itt nem tartozik a kezdeményezésbe, mert ott csak a termény fizetésén van a hangsúly és nem jelent hosszú távú elköteleződést. Összességében a kezdeményezés még nem épült be annyira a köztudatba, de elmondható, hogy vannak érdeklődők és növekszik erre az igény. 2011-ben 19 közösséget számoltak, melyek főleg az ország északi és keleti felén helyezkednek el. 1988-ban alakult meg az első közösség: Buschberghof, ezután csak pár év elteltével jelentek meg azt ezt követő kezdeményezések. (Réthy, Dezsény, 2013; <http://www.agronauten.net/>, <http://tudatosvasarlo.hu> (d))

Svájc (ACP)

A közösség által támogatott mezőgazdálkodásnak 2 különböző elnevezése van az országban. Az egyik a „Regionale Vertragslandwirtschaft” (magyarul: szerződésalapú regionális mezőgazdaság), mely az ország németül beszélő részén, a másik a “Agriculture contractuelle de proximité” (magyarul: szerződésalapú közelségi mezőgazdálkodás), mely az ország franciául beszélő területén van jelen. Utóbbi nevéből tevődik össze az alcímbe is szereplő ACP mozaikszó. A két forma nem nagyon tér el egymástól, a különbség csak az elterjedés mértékében mutatkozik meg. A francia területeken több ilyen közösség található, mint a német részekben. Svájcban különböző formái vannak a kezdeményezésnek. Vannak szövetkezetek (5 db), szervezetek (13 db) és magán kezdeményezések (9 db) is. (<http://www.agronauten.net>) Az első kezdeményezés 1978-ban alakult meg (Les Jardins de Cocagne) Genf közelében. Mára ez az egyik legnagyobb szövetkezet, ami 420 fogyasztót lát el. Az országban elfogadott az is, ha az ilyen termelők nem rendelkeznek biogazdálkodási tanúsítvánnyal, a lényeg, hogy a termelés során betartsák annak alapelveit. Elmondható az is, hogy ezekben a közösségekben a tagdíj is máshogy alakul. Itt nem a teljes összeget osztják szét a tagok között egyenlő arányban, hanem a dobozok ára van egységesen meghatározva. Itt különböző tartalmú dobozok vannak, amelyek lehetnek kicsik vagy nagyok, valamint

tartalmazhatnak hústerméket vagy zöldséget is. Találkozhatunk olyan közösséggel is, melynél a tag dönthet úgy, hogy nem vesz részt az önkéntes munkában, ilyenkor többet fizet. Összességében Svájcban nincs egy meghatározott séma, mely mindegyik közösségre illene. (Közösségi Mezőgazdálkodás konferencia, 2013; <http://tudatosvasarlo.hu/>) (d)

Franciaország (AMAP)

Az országban az első kezdeményezés 2001-ben indult, azóta ma már körülbelül 1200-2000 ilyen gazdaság található (Horváth, 2013; Réthy, Dezsény, 2013). Az intenzív növekedésnek köszönhetően ma már hozzávetőlegesen 50 000 család tagja valamelyik közösségnek. Az első gazdaság az igen erős tradíciókkal rendelkező franciaországi kis családi parasztgazdaságok megőrzését tűzte ki célul. Megalakulásának köszönhetően indult el az országban a közösség által támogatott mezőgazdaság. Az itteni elnevezés az AMAP, mozaikszó, az “Association pour le maintien d’une agriculture paysanne” kifejezésből származik, melynek jelentése Szövetség a Paraszti Mezőgazdaság Fenntartásáért. Az elnevezés is mutatja, az első gazdaság célját. A közösségek alapját képezi a 2003-ban megírt Charta, mely 18 pontot foglal magába (teljes Charta 1. mellékletben található). A taggá váláshoz a felek szerződést kötnek egymással, mely során aláírják a Chartát, ezzel is elkötelezve magukat a közösség működéséért. Lényeges megjegyezni, hogy a Charta elfogadásával mind a két félnek kötelessége ezt szem előtt tartani és ez alapján cselekedni. Az országban létrejött közösségek nagy része ökológiai gazdaság, ahol egy termelő köré gyűlnek a családok. A doboz árának meghatározásakor a gazda a teljes termelési költséget osztja el a családok között egyenlő arányban. Ezen felül minden családnak kötelessége önkéntes munkát vállalni, ez lehet az átvétel megszervezése is. Az első közösség a Les Olivades volt, Aubagne városában, mely kezdetben 40 családot látott el. (Közösségi Mezőgazdálkodás konferencia 2013)

Magyarország

Hazánkban a mozgalmat főként a Közösség Által Támogatott Mezőgazdaságnak hívják. Az elnevezés az Egyesült Államokban használatos Community Supported Agriculture (CSA) kifejezés tükörfordítása. Ezt a kifejezést szokták röviden Közösségi mezőgazdaságnak, esetleg Zöldségközösségnek is hívni. Az első kezdeményezés 1999-ben alakult meg Nyitott Kert Alapítvány néven. A Kert a gödöllői Szent István Egyetem Babat-völgyi területén található, mely 2006-ig a gyakorlatban alkalmazta a közösségi gazdálkodást. Ez a kezdeményezés csak 2006-ig működött a rossz tervezés és az alacsonyra szabott dobozárak miatt, melyek nem garantálták a megfelelő fenntarthatóságot. Az 1999-es kezdeményezés után kicsivel több, mint egy évtizednek kellett eltelnie, hogy következő közösségek is

megalakuljanak, melyek már a francia AMAP rendszeren alapulnak. Ennek a mintának az elterjedése nagy részben a Tudatos Vásárlók Egyesületének köszönhető, aki a Svájci AGRIEDA támogatásával szervezett különböző előadásokat és workshopokat. Tehát ennek köszönhetően 2010-ben kezdtek a közösségek alakulni. Mai viszonylatban 14 gazdaság működik országszerte (1. ábra, 2. melléklet). Az ábrán azért található csak 13 közösség, mert Zsámbok 2 gazdaságot is magáénak tudhat.

1. ábra: Magyarországon található közösségi mezőgazdálkodások
Saját szerkesztés <http://tudatosvasarlo.hu> (b) alapján

Hazánkban a gazdaságok nagy része 1-10 ha közötti területen gazdálkodik, az átvételi pont pedig a gazdaságtól kb. 40-50 km-re, de maximum 100 km-re található. A gazdaságok nagy része ellenőrzött biogazdálkodást folytat, ellenőrzésüket hazánkban a Biokontroll Hungária Nonprofit Kft. és a Hungária Öko Garancia Kft. végzi. A közösségek szervezeti formája igen sokszínű, van a gazdálkodók között őstermelő, egyéni vállalkozó, sőt még gazdasági társasággal is találkozhatunk. Egy ilyen gazdálkodásra való áttérés 1-2 évet vesz igénybe, ami lássuk be, nem rövid idő, sőt nem is könnyű, de hosszabb távon megéri a gazdának bioterméket előállítania és maga köré tagokat gyűjteni. Egy szezon körülbelül 20-60 dobozból áll, a közösségek programokat szerveznek, az elköteleződés szerződéses módon is rögzítve van, valamint legalább fél évre szól. A dobozok szinte egységesek, módosításra, cserére szinte nincs, vagy csak egy két közösségnél van lehetőség. (Réthy és Dezsény, 2013) Tartalmukat tekintve a zöldség és gyümölcs kapja a legnagyobb hangsúlyt, de néhol ezen felül találhatunk a dobozban fűszereket, tojást, lekvárokat, tejtermékeket, stb. is.

3. ANYAGOK ÉS MÓDSZEREK

Mivel ez a gazdálkodási forma hazánkban is elterjedőben van, több szakmai előadás is szerepelt az utóbbi években. Így 2013 áprilisában részt vettem a Tudatos Vásárlók Egyesülete (TVE) által, a közösségi mezőgazdálkodás címen megrendezett kétnapos workshopon, valamint ugyanebben az évben, október 9-én az Ökológiai Mezőgazdasági Kutatóintézet (ÖMKI) által tartott egyik konferencián is jelen voltam. Ezek sokban segítettek munkámat. Dolgozatom elkészítéséhez a marketingkutatás két módszerét vettem alapul.

Szekunder kutatásom a közösségi mezőgazdálkodásról szóló szakkönyveken, folyóiratokon és internetes forrásokon alapszik. Betekintést engedtem a közösségi mezőgazdálkodás általános ismérveibe, kialakulásának folyamataiba és bemutattam négy ország jelenlegi helyzetét.

Primer kutatásom során kvantitatív és kvalitatív elemzéseket is folytattam. Sikerült felvennem a kapcsolatot (a tervezett négy helyett) három közösségi mezőgazdálkodást folytató gazdával, akik dél-alföldi régióban belül találhatók. Velük személyesen készítettem el a 17 kérdésből álló mélyinterjút, melynek kérdései a 3. mellékletben olvashatóak. Az Évkerék Ökotanya és a Bio Pipacs Tanya gazdálkodóival tanyájuk körbemutatása során készítettem el felmérésemet. Előbbinél a beszélgetést Dr. Kiss Lászlóval folytattam. Továbbá részt vehettem a Birs közösség tagjainak egyik heti átadásán, ahol a gazdával való elbeszélgetés mellett személyesen találkozhattam a tagokkal. Interjúmat Budapesten végeztem el, a Ráday utcában található Birs Bisztróban, ahol minden héten, csütörtökön zajlik az átadás.

Kérdőívet (4. melléklet) a megkérdezett gazdák fogyasztóival töltöttem ki személyesen és on-line módon, a Google Drive segítségével. A dokumentum 27 kérdésből tevődött össze. Összesen 66 embertől kaptam válaszokat, a kiértékelés szempontjából pedig négy volt olyan, melyet nem tudtam értékelni, mivel más közösségből is érkeztek válaszok. Az adatok szemléltetésekor főleg az Excel program által kínált diagramokat használtam.

A primer kutatásom értékelése után hipotéziseim érvényesülését vizsgálom meg. A Microsoft Excel 2010-es programjával végeztem el a z-próba sokasági arányra típusú vizsgálatot. Ez jelen esetben egy egypróbás, a bármilyen eloszlású sokaság csoportjába tartozik. Ahhoz, hogy a hipotéziseimet tesztelhessem, meg kell fogalmaznom a nullhipotézist (H_0), illetve az ellenhipotézist (H_1).

4. EREDMÉNYEK ÉS ÉRTÉKEKELÉSÜK

4.1. Interjúk értékelése

A három elkészített riport alanyai a dél-alföldi régióban folytatják mindennapi munkájukat. Biogazdaságuk Szeged 23-80 km-es körzetén belül található. A jobb szemléltetés érdekében összegyűjtöttem az általános jellemzőket a gazdákról, melyet a 2. táblázat tartalmaz.

2. táblázat: Általános jellemzők a kiválasztott gazdákról (saját szerkesztés)

	Arnold Jörg	Héjjas Szilvia	Kiss László
Gazdálkodás helye	Pusztaszer	Kunszállás	Balástya
Mezőgazdálkodási tapasztalat	25 év, ebből 14 éve bio szemléletmód	kb. 14 év, ebből 7 éve vette át a gazdaságot	7-8 év, ebből 5 éve bio szemléletmód
Zöldségközösség indítása	2. szezon 2013-ban	2. szezon 2013-ban	5. szezon 2010-ben
Doboz/Tagok száma	11 doboz 15 családnak	kb. 20doboz 36 vásárló	45 doboz kb. 80 családnak
Átadás	Hetente Szeged és Kistelek átadási ponton	Hetente Budapest átadási ponton	Hetente, Szeged átadási ponton

Az alábbiakban kérdésenként értékelem az interjúkat.

Kérem, mutatkozzon be!

3 emberrel beszélgettem, két férfivel és egy nővel. Mind a hárman biotermeléssel foglalkoznak, közülük a Bio Pipacs tanya gazdája, Arnold Jörg német állampolgár östermelőként van bejelentve. Ő Pusztaszeren gazdálkodik, 55 éves. A másik két személy még a 30-as éveiben van. A Balástyán található Évkerék Ökotanya termelője, a kertészmérnök Kiss László, Héjjas Szilvia, a Birs közösség gazdája pedig Kunszálláson végzi a termelést. Mindhárman a gazdaságuk területén élnek.

Mióta foglalkozik mezőgazdálkodással? Mikor tért át közösségi mezőgazdaságra és miért? Hogyan jött az ötlet?

Mind a három gazda viszonylag régóta foglalkozik mezőgazdasággal, közülük Arnold az, aki a legrégebben, 25 éve foglalkozik ezzel. 14 évig Németországban egy biogazdaságban élt és dolgozott, 11 éve hazánkban el ahol ugyanezt tevékenységet folytatja. Szilvi kicsit kevesebb ideje, 14 éve, míg László 7-8 éve foglalkozik mezőgazdasággal. Hármuk közül László volt az,

aki a leghamarabb áttért a közösségi mezőgazdálkodásra, jelenleg az ötödik szezonjukat töltik ebben a gazdálkodási formában. Szilvi és Arnold 2013-ban kezdték el ezt a fajta gazdálkodást, így nekik ez a második szezonjuk. Ők olyan barátok által ismerték meg a rendszert, akik már saját közösséggel és tapasztalatokkal rendelkeztek. László a saját gazdaságát egyből közösségi formában indította be, annyira megtetszett neki és feleségének ennek a rendszernek a szisztémája.

Milyen zöldségeket, gyümölcsöket termel?

Mindhárom gazda csak zöldségeket tud biztosítani közösségük számára. A Bio Pipacs tanya csak konyhakerti növényeket termel, listájuk körülbelül 45 féléből tevődik össze. Az Évkerék Ökotanya viszont ennél sokkal többféle növényt tartalmazó listát biztosít tagjainak (150 db), melyen egy növényből akár 8-9 féle is szerepel. A Birs közösség is csak 30-40 félért termel tagjainak. Gyümölcsöt egyikük közössége sem kap. Mindhárom közösség listája az 5. mellékletben olvasható.

1. kép: Az Évkerék Ökotanya őszi zöldségdobozza (Forrás: Kiss-Kovács Orsolya)

Hány vásárlója van, azokkal milyen viszonyban áll? Hogyan juttatja el a terméket hozzájuk?

Mivel László működteti legrégebben a közösséget, így az ő rendszerük már telített. Jelenleg 45 dobozt osztanak szét hetente, körülbelül 80 családnak. Sokan vannak, akik megosztóznak a heti adagon, feleznek. A tagok főleg szegediek, közülük is inkább a fiatalabb és gyermekes családok vannak többségben, de akadnak idősebbek is, akik a minőséget helyezik előtérbe. Az átadást személyesen intézik el, minden csütörtökön. Ilyenkor elviszik a dobozokat egy átvevőpontra, a szegedi Waldorf iskolába, ott 2,5 óra alatt kiosztják a heti zöldséget. Szilvi közössége 36 taggal rendelkezik, ebből 32 tag fél adagot, mert az egész mennyiséget soknak találja. Az átadások egy átvevőponton, a budapesti Birs bisztróban vannak, ahol a tagok előre szétosztott szatyrokat kapnak. Arnold hetente 11 dobozt oszt szét 15 család között. Ezt két átvevőponton, Szegeden és Kisteleken vehetik át a tagok megadott időpontban.

2. kép: A Birs közösség tavaszi zöldségdoboz (Forrás: Héjjas Szilvia)

Hogyan alakult a közösség? Hogy szervezte be a tagokat? Alakulás óta hogyan alakult a közösség?

A Bio Pipacs tanya tagjai a tavalyi szezonhoz képest a duplájára nőtt, akkor 7 családdal szerződtek, ez pedig 5 dobozt jelentett. Idén a tagok közül öten maradtak velük, egy új tag ismeretség által került a közösségbe, a többiek pedig a facebookon, a tanya oldalára kitett hirdetésben értesültek a csatlakozás lehetőségéről.

3. kép: A Bio Pipacs tavaszi dobozának teljes tartalma (Forrás: Arnoldné Óré Zsuzsanna)

Szilvi közössége a tagok által jött létre. Ők keresték meg Pető Áront (egy másik közösség gazdáját) csatlakozási szándékukkal. Mivel az ő rendszere akkorra már telítve volt, Szilvitől kérdezte, nem vállalná-e ezt a rendszert. A részletek megvitatása után a korábbi érdeklődők mellé további tagokat is toboroztak. Először a baráti körön belül kezdték el terjeszteni a csatlakozást, így 10-12 fővel kezdték meg a működést. Mivel Szilvi rendszere több embert is el tudna látni, így a toborzás még most is folyik, ezt például az átadás helyéül szolgáló bisztró tábláján is feltüntetik. Az Évkerék közösségét főként László feleségének jó szervezőképessége hívta életre. Az évek során a tagok is sokat tettek ezért, sokan hívták ismerőseiket. Elmondásuk szerint ennek a rendszernek a lényege az lenne, hogy a tagok szervezzék meg saját közösségüket, de ők felvállalták ezt, mivel hazánkban ez még nagyon új kezdeményezés.

Milyen mértékben/hogyan vonja be a fogyasztóit az üzleti terv kidolgozásába, a gazdasági döntésekbe?

A három közösség közül egyedül a Bio Pipacs tanya az, amelyik egyáltalán nem vonja be a tagokat a döntésbe. Az év elején minden tag kap egy kész tervet és azt mérlegelve dönthetik le, hogy csatlakoznak-e vagy sem. A másik két közösségnél szerencsére ez nem így működik. Lászlóék minden évben fejlődtek e téren is, tavaly például volt egy kérdőív, amiben a tagok véleményére, észrevételeire voltak kíváncsiak (kinek mi tetszik, nem tetszik, mire lenne még szüksége). Minden évben tartanak két közösségi napot, a Tavasz ünnepét és a Nagy betakarítási ünnepet. Ilyenkor a tagok kimennek a gazdaságba, ahol személyesen átélhetik a termelés kezdő és záró munkálatait. Emellett a hétvégenkénti is biztosítani látogatási és besegítési lehetőségeket, valamint az átadásokat is fontosnak tartják. Szilvi az egyik taggal is megvitatja a gazdálkodási kérdéseket, viszont a gazdasági ügyekben egyedül hoz döntéseket.

Könnyen fenntartható egy ilyen közösség? (Miért?)

Arnold úgy véli, hogy amennyiben ez a rendszer jól működik, és a tagok is elégedettek, akkor nem lehet egy ilyen közösséggel probléma. Úgy látja, hogy a tagok anyagi helyzete nagymértékben beleszólhat a működésbe. László és felesége úgy véli, hogy a jelenlegi gazdálkodási forma könnyen fenntartható. Szerintük előbb-utóbb eljön majd az az idő, amikor plusz energiát kell befektetni a továbbműködésbe, de remélik, hogy ebben a tagok is segítenek majd. Szilvi szerint viszont nem olyan könnyű. Úgy véli, hogy ennek a rendszernek az alapja a kommunikáció és ő vagy termel vagy kommunikál, a kettő egyszerre nagyon megterhelő. Elmondása szerint a működő közösségeknél több személy látja el ezeket a feladatokat, így az egyik tud a kommunikációra, a másik pedig a termelésre fókuszálni. Mivel jelenleg egyedül végzi mindezt, nehéz mind a kettőnek eleget tennie.

Milyen különbséget lát a piacra termelés és a közösségi gazdálkodás (előnyök, hátrányok) között? Melyik a jobb, miért?

László és Szilvi egyetértenek abban, hogy a piacra való termelés kiszámíthatatlan. Egy piacra lehet kevesebbet termelni, mert ott nincs egy meghatározott létszám, de emellett fent áll annak a veszélye is, hogy hiába visz el bizonyos mennyiséget, nem biztos, hogy el is tudja azt adni. Ennél a rendszernél viszont nem termelnek felesleget, hiszen a dobozokba szét tudják osztani azokat. A közösségnek való termelésben Lászlónak az a pozitívum, hogy tudja, hogy amit termel az kinek az asztalára fog kerülni. Szilvi emellett úgy gondolja, hogy mind a két rendszernek megvan a saját jó oldala. Arnold főleg a közösségi működésnek az előnyeit sorolta fel, mint az időtakarékoság, a kiszámíthatóság, tervezhetőbb/átláthatóbb termelés. Emellett pedig megemlítette a kockázatvállalást és a gazdálkodó család fenntartását is.

Nehézségnek Szilvivel együtt a kommunikációt látja, de ő hátránynak ezt semmiképpen nem mondaná. László viszont semmilyen nehézséget nem tud felsorolni, neki és feleségének ez egyfajta életformává vált. Összességében elmondható, hogy mind a hárman ezt a fajta gazdálkodást látják jobbnak a piacra termeléssel szemben.

A termelés során milyen nehézségekkel kell szembenéznie? Ezek ellen, hogy védekezik? (éghajlat, egyéb károk)

Nehézségként az időjárást és a növények betegségeit, kártevőit sorolták fel. A sok eső, a szárazság, a fagy melyek ellen nehéz vagy egyáltalán nem lehet védekezni. László szerint mivel sokféle növényük van, sokféle kell figyelniük a különböző termesztéstechnológiák miatt. Védekezés tekintetében minden eszközt megragadnak, ami egy biogazdálkodásban megengedett. A Bio Pipacs tanyánál a vadak és a bogarak kártételei ellen különböző hálókkal, villanypásztorral tudnak védekezni. Szilvi szerint a biotermesztés során sok növény tönkremehet, de szerencsére a tagokkal közösen vállalják a kockázatot, így kevesebb termés esetén is ugyanannyit fizetnek. Továbbá mivel fóliái is vannak, ezt is egyfajta védelemnek tekinti, úgy véli, minél több minden van ott, annál nyugodtabb lehet az ember.

Mi segítené leginkább tevékenységét az eredményesebb gazdálkodáshoz?

Szilvi több tagnak örülne leginkább. Mivel még nem telt be a rendszere, így piacra is termelnie kellene, hogy ne legyen veszteséges. Mivel 20 szatyrot szállít hetente és 50 szatyorra kalkulálta a kapacitását, így még bőven lenne hely a tagoknak. Arnold örülne, ha meglenne minden gépi eszközük, ami hatékonyabbá tenné működésüket. Szükségük lenne egy gazdasági épületre, ahol a gépeket, az állatokat és a takarmányt tudnák tárolni valamint különböző gépekre, mint a bálázó, mulcsozó, rendsodró, stb. László viszont a munkaerőnek örülne leginkább, a hatékonyság miatt. A megfelelő géppark és egy feldolgozóhelység sokban hozzájárulna munkájához.

A termelés során egyedül végzi a betakarítást vagy munkásokat foglalkoztat? Ön szerint a közösségi mezőgazdálkodással lehet-e munkahelyeket teremteni?

Szilvi jelenleg egyedül végzi el munkáját. Volt egy alkalmazottja, de jelenleg még ezt sem tudja megengedni magának. László szerencsés helyzetben van hozzá képest, ő alkalmanként 2-3 főt is tud foglalkoztatni, heti 2-3 nap. Arnold párjával végzi el a munkát. László és Arnold pedig ezen felül fogadnak önkénteseket, a WWOOF keretén belül. Ez egy olyan nemzetközi hálózat, melynek lényege, hogy az emberek könnyebben megtapasztalják egy biogazdálkodás működését. A szervezet egy csereprogramként működik, ahol az önkéntességért cserébe a gazdák ételmet és szállást biztosítanak. Mind a hárman úgy vélik, hogy ezzel a rendszerrel

munkahelyet is lehet teremteni, de ehhez Arnold szerint egy bizonyos nagyság szükséges, László szerint pedig a megfelelő munkaerő, aki szeretne is dolgozni.

A közösségi működés/a piacra való értékesítés során meg kell(ett)-e felelnie valamilyen minőségi szabványnak? (I., II. osztály, bio minősítők) Mennyire (volt) nehéz ezeknek megfelelni?

Mivel biogazdaságként működnek, ezért meg kell felelniük a bio ellenőrző szervezeteknek. Egyikük sem említette, hogy nehéz lenne ezeknek megfelelni, mert ha valaki bio árut termel, annak már egyfajta szemlélettel is rendelkeznie kell. László és felesége elsősorban a saját szemléletüknek próbál megfelelni, és e mellett ott vannak ezek a szervezetek, akiknek elvárásai teljes mértékben beleillenek ebbe az elképzelésbe. Arnold úgy látja, hogy a konvencionális piacon és a biopiacon is máshogy nézik a minőséget. Szerinte az utóbbinál vásárlók tudatosabbak, nem a külalak a fontos számukra, és ez igaz tagjaikra is.

Hogy próbál fejlődni, beruházni? Miből finanszírozza ezt? A fogyasztókra ez milyen hatással van?

László és felesége figyelik a pályázatokat, és ha találnak olyat, ami nekik nem jár többletmunkával, akkor megpályázzák, és vagy sikerül nekik, vagy nem. Arnold csak kis léptékben fejlődik, azt is a közösségtől kapott pénzből finanszírozza, ahogyan Szilvi is. Támogatást csak ketten vesznek igénybe, Szilvi nem igazán figyeli ezeket, egyedül próbál fejlődni, de ehhez elsőként a tagok létszámának bővülése szükséges. László véleménye szerint, a fejlesztések tekintetében a fogyasztók a minőségjavulást érzékelik leginkább. Úgy véli, hogy a tagok is észlelik, hogy évről évre jobb zöldségeket kapnak. Ennyi zöldség termesztéséhez szükséges a támrendszer és a fedett létesítmények. Ezeket az ökológiai szempontoknak megfelelően próbálják meg kialakítani. Az újítások pedig a tagokra nincsenek pénzügyi hatással, a dobozok ára már 3 éve nem változott. Arnold úgy gondolja, hogy amennyiben dinamikusabban fejlődne, az nagyon ráterhelődne a tagokra, és olyan drága lenne a doboz, hogy nem lennének képesek finanszírozni azt.

Ismerik egymást, kapcsolatban vannak, összedolgoznak a környékben gazdálkodó közösségi mezőgazdálkodást folytató gazdák?

László és Arnold válaszából arra következtetnek, hogy ismerik egymást, és ahogy az interjú elején a Bio Pipacs tanya gazdája is mondta, már egy ilyen rendszert működtető gazdától hallott a közösségi mezőgazdálkodásról. Mind a ketten azt mondták, hogy ismerik a környező közösségi mezőgazdálkodást folytató gazdákat. Ők, ha kell össze is dolgoznak. A rendszerbe még belefér, hogy a gazdák kisegítsék egymást zöldségekkel, ha az egyiknek kevés volt, a másinak pedig több. Szilvi is ismeri a környéken élő biogazdákat, közösségnek termelő

gazdaként pedig Pető Áront említette. Ő is szokott cserélni a biogazdákkal, ha szüksége van rá. László szerint, ha több ilyen gazda lenne, akkor nagyobb lenne az igény és a lehetőség arra, hogy a gazdák kisegítsék egymást. Szilvi viszont úgy gondolja, hogy két közösséget nem lehet összehozni, azoknak külön kell működniük.

Gondolkodott-e összefogni más termelővel, hogy a fogyasztói nagyobb terméklefedettséget élvezzenek? (pl. tojás, méz, hús, stb.)

Arnold egyáltalán nem szeretne más gazdával összefogni, mert ez több energiát igényelne. Tagjaikat viszont azzal segítik, hogy az általuk ismert gazdákkal összehozzák őket, hogy egyéb termékeket is tudjanak vásárolni. Szilvi sem igen akar más gazdával összefogni, viszont jelenleg az átadások alkalmával bio kenyereket vásárolhatnak a Pipacs Pékségtől a tagok. Gyümölcsöt is nagyon szeretne kínálni a közösségének, de annak termelését inkább ő oldaná meg. Elviekben nincs ellene kifogása, hogy más termelők is csatlakozzanak a közösségéhez, viszont jelenleg ezzel nem szeretne foglalkozni. László sem szeretne összefogni mással, ő a saját tagjainak saját maga szeretné előállítani a zöldségeket. Ahhoz hogy tagjaik egyéb termékhez jussanak, ők is próbálnak bioszemlélettel, biominősítéssel rendelkező gazdákat keresni, akik az átvevőponton eladhatják termékeiket.

Összegezve mindhárman úgy vannak vele, hogy nem szeretnék összefogni más gazdával, de a tagjaiknak szívesen segítenek egyéb termékekhez jutni.

4. kép: A Pipacs Pékség kínálata (Forrás: Pipacs Pékség)

Milyen kitörési pontokat lát a közösségi mezőgazdálkodásban? Ön szerint hogyan lehetne még népszerűbbé tenni?

Szilvi nem tud válaszolni, nem gondolkodott még el rajta, Arnold sem, viszont ő a tudatosan vásárló társadalomban látja a kiutat. László is reménykedik, hogy hazánkban is elterjed a közösségi mezőgazdálkodás, úgy, mint Franciaországban. Ő úgy véli, hogy a fogyasztókat és a gazdákat is képezni kell a biotermelés elterjedéséhez.

Milyen jövőbeli tervei vannak?

Szilvi a jövőben szeretné tagjainak létszámát és a gazdaságot bővíteni, hogy ezáltal fejleszteni tudjon. Arnold szeretné megtartani jelenlegi tagjaikat, valamint a megfelelő gépesítés mellett a dobozok számát 20-ra felemelni. László is a jelenlegi vásárló körét szeretné megtartani, és minél jobban megtalálni a középutat a gazdálkodás és az életük között. Vannak vetőmagos álmaik, amivel kicsit a hagyományos fajtákat tudnák visszahozni a köztudatba.

4.2. Kérdőív kiértékelése

Elemzésem során e fejezet elején mutatom be kérdőívem általános kérdéseinek eredményét a 3. táblázatban.

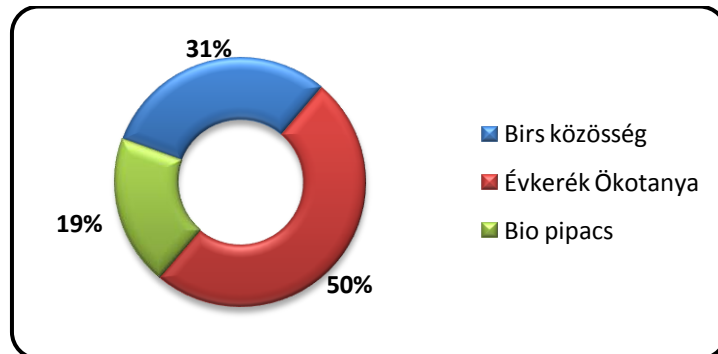
A 62 kitöltő közül a legtöbben a nők válaszoltak kérdéseimre, ők 82 %-ot tettek ki, míg a férfiak csak 18 %-ot. A kori összetételt tekintve 18 év alattiaktól és a 60 év felettiektől nem érkezett válasz. A legtöbben a 31-50 éves korosztályba tartoznak, ők 68 %-os arányban vannak, a 19-30 év közöttiek 27 %-ot tesznek ki. Emellett voltak az idősebb korosztályba tartozók is, ők 5 %-os arányt képviseltek. Lakóhely szerint főként a megyeszékhelyen élők és a fővárosiak voltak túlnyomó részben, a Birs közösség átvevőpontja miatt. Az Évkerék Ökotanya Szegedre szállít, így valószínűleg ezen közösség tagjai adták ki a megyeszékhelyen lakók többségét. Ezen kívül kis arányt képviselnek a közösségben és a faluban élők, akik összesen 7 %-os arányt tesznek ki. A fizetés igen megoszló, csak két ember van, aki 50 000 Ft alatt keres. Az 50 000 és 300 000 Ft közötti keresők számát összegezve írom, mert a két opció ugyanannyi jelölést kapott, így ezek 46 db-ot tesznek ki. Volt viszont 14 személy, aki 300 000 Ft felett keres. Az egy háztartásban élőket tekintve legtöbben 2 fős családok (35 %) voltak. Ezt követik a 4 fős (26 %), a 3 fős (21 %) háztartások és az egyedül állók (11 %). Legutolsó helyen az 5 vagy annál több tagot számláló családok vannak, azaz a nagycsaládosok vannak, ők 6 %-ot tesznek ki.

3. táblázat: A válaszadók általános jellemzői (saját szerkesztés)

Nemek szerinti megoszlás			Kor			Lakóhely			Fizetés			1 háztartásban élők		
	db	%		db	%		db	%		db	%		db	%
Nő	51	82	<18	0	0	Főváros	19	31	<50 000	2	3	1	7	11
Férfi	11	18	19-30	17	27	Megyeszékhely	32	52	50 001-150 000	23	37	2	22	35
			31-50	42	68	Város	7	11	150 001-300 000	23	37	3	13	21
			51-60	3	5	Község	3	5	300 001<	14	23	4	16	26
			60<	0	0	Falu	1	2				5 <	4	6

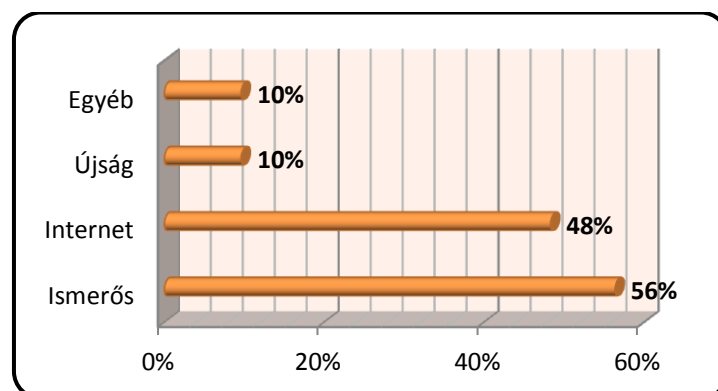
Az általános jellemzők után egyesével fejtem ki a kérdőívben szereplő kérdéseket.

Első kérdésem, hogy a tagok melyik közösséghez tartoznak. A 62 darab válaszból a többség az Évkerék Ökotanyához tartozott, ők 50 %-ot tettek ki. Véleményem szerint azért is jött innen több válasz, mert a tagok létszáma is nagyobb, mint a másik két társaságé, 31 % tartozik a budapesti átvevőponthoz, míg 19 %-uk a német házaspár által működtetett rendszer tagjai. Ha ezeket a számokat összevetem a gazdák által ismertett taglétszámmal, akkor arra a megállapításra jutottam, hogy a tagok nagy része nem válaszolt a kérdéseimre. Egyedül a pusztazeri közösség az, ahonnan majdnem 100%-os válaszadás érkezett.

2. ábra: A válaszadók megoszlása közösséghez tartozás alapján (% , n=62)

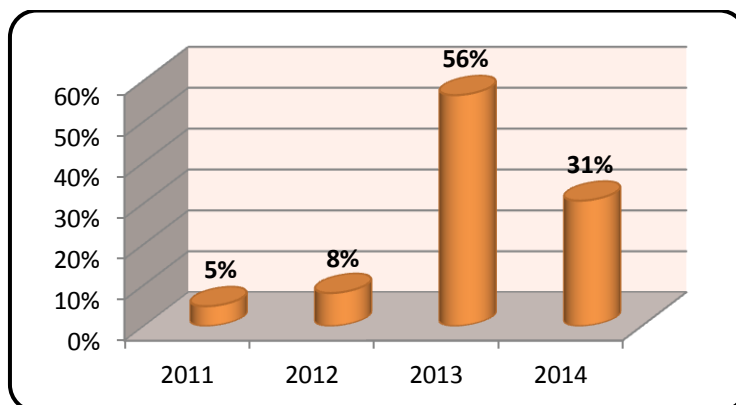
A **második kérdésemre** adott válaszokból kiderül, hogy a válaszadók többsége az ismerősöktől szerzett tudomást erről a közvetlen értékesítési formáról (56 %). A kitöltők ennél a kérdésnél több választ is bejelölhettek, és lehetőségük volt egyéb forrásaikat is megnevezni. Megnevezésre kerültek még a televízió, a tudományos fórumok, de valaki egyéb rendezvényen találkozott a gazdákkal. Látszik a 9. ábrán is, hogy az internetet is sokan bejelölték (48 %) az ismerősök mellé, ennek értelmében elmondhatjuk, hogy a szájhagyomány mellett a 21. század technikai eszközei is fontosak.

3. ábra: A válaszadók megoszlása forrásaik megnevezése alapján (% , n=62)

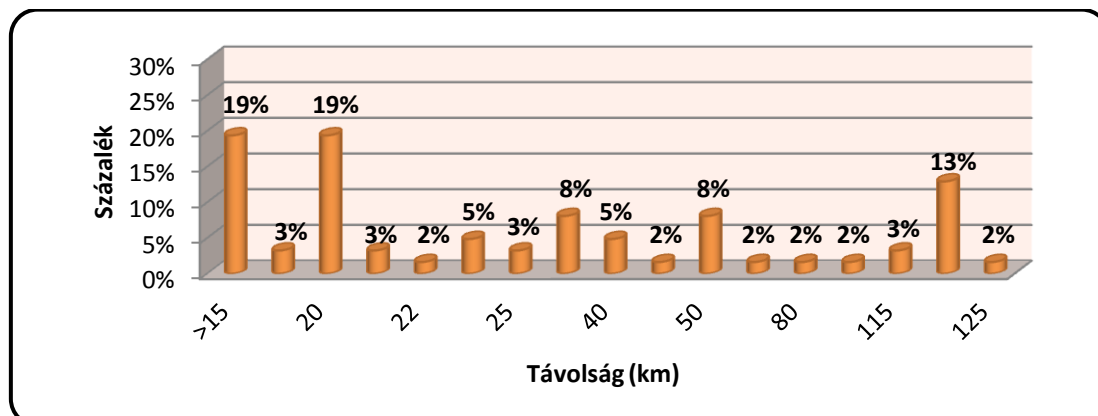
A **harmadik kérdés úgy szólt, hogy** mikor csatlakozott a jelenlegi közösséghez és milyen messze található Öntől a gazdaság. A válaszokból is látszik, hogy a csatlakozást tekintve nem olyan régi tagokról van szó, 71 % jelenleg a második illetve az első szezonját tölti a közösség tagjaként. Szerintem ennyi idő nem elég, hogy igazi közösséggé

kovácsolódjanak össze. Ezt láttam a Birs közösségnél is, akik a két éve működnek a gazdával. Csodálkoztam azon, hogy a 2011-2012 év nem kapott nagyobb hangsúlyt, a kitöltők 29 %-a tartozik ide. Mivel az Évkerék már az 5. szezont tudhatja maga mögött (az elsők között alakult meg), arra számítottam, hogy nagyobb arány képviselnek majd a két évnél régebben csatlakozók. Talán ha ennek a társaságnak a többsége kitöltötte volna kérdőívemet, ez látható is lett volna a 10. ábrán. Mivel a tagok két olyan közösséghez tartoznak, melyek még nemrég alakultak meg, így nem is csoda, ha régi tagok kevesen vannak.

4. ábra: A megkérdezettek megoszlása csatlakozási idő szerint (% , n=62)

A távolságra utaló kérdéssel inkább a környezeti terhelésre voltam kíváncsi. A szakirodalmak szerint ennél a rendszernél fontos az a szempont, hogy minél rövidebb legyen a szállítási távolság. A megkérdezettek válaszaiból is látszik, hogy ez a feltétel nagyban igaznak bizonyul, ezzel is alátámasztva a szakirodalmakat. Ez a kitöltők 68 %-ára igaz, ők az átlagos 40 kilométer alatt vannak. Azok, akik az átlag kilométernél távolabbról kapják a dobozokat, azok főleg a Birs közösség tagjaiból tevődnek össze. Szilvi Kunszállásról Budapestre szállítja fel a heti csomagokat. Ebben az esetben a nagyobb távolság a gazda helyzetét nehezíti, nem a közösség tagjaiét. Az átvevőpont a tagoknak – akik összesen 36-an vannak - közel esik, így valamelyest itt is érvényesül a közelség.

5. ábra: A válaszadók megoszlása a gazdától való távolság alapján (% , n=62)

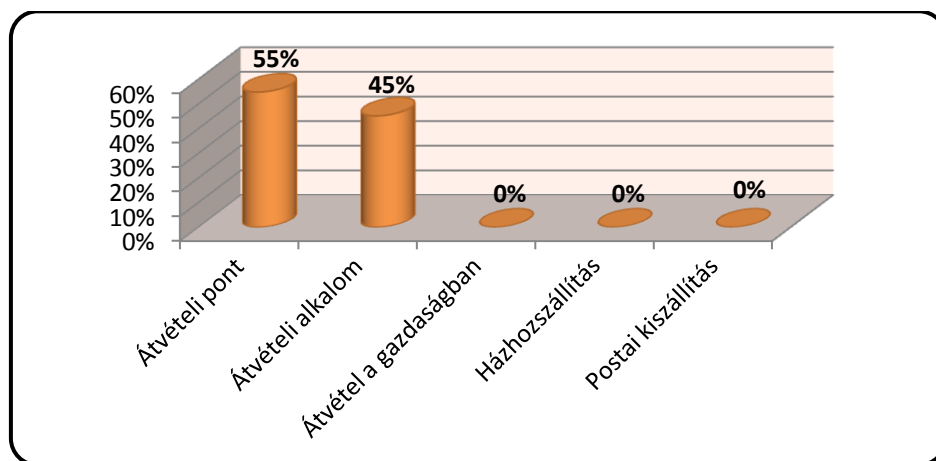
A **negyedik kérdés** egy nyitott kérdés, melyben a tagok csatlakozáshoz való indíttatásáról érdeklődtem. A válaszok sokfélesége ellenére igyekeztem a 62 véleményből a legfontosabbakat kiszűrni. Nagyon sokan főleg a bio zöldség miatt csatlakoztak, a lényeg, hogy az élelmiszer egészséges legyen, friss és idényjellegű. Ez 69 %-nak fontos. A jó minőség miatti belépést csak 6 % nevezte meg konkrétan, de ha úgy vesszük, hogy a biotermékek, a friss és idény zöldségek már egyfajta minőséget jelentenek, akkor a kettőt összegezve a kitöltők 85 %-át adja ki. Ezek mellett fontosnak tartották még a helyi termelők támogatását is. Meglepetésemre ezt 16 fő válaszolta, én kevesebbre számítottam. Jó tudni, hogy a válaszadók 25 %-a van ezen a véleményen. Ha feltételezem, hogy a többi közösségnél is hasonló arányt képviselnek a hazai gazdákat támogatók, akkor már megvalósult a közösség által támogatott mezőgazdaság egyik fontos ismérve. E gazdálkodási forma elterjedésével a helyi gazdaság egyre nagyobb támogatást élvezne, ami az ország javát szolgálná. Nagy számban voltak azok, akiket a forrás ismerete is ösztönözte a csatlakozásra. 24 % szereti tudni, honnan is származik az az élelmiszer, amit az egész család elfogyaszt. Gondoljunk csak arra, hogy ha a piacon vásárolunk, még akkor sem lehetünk teljes mértékben biztosak abban, hogy a megvásárolt zöldséget milyen körülmények között termesztették. Ebben a formában mindenkinek lehetősége adódik arra, hogy kimenjen a gazdához, ahol az esetleges kétségeit eloszlathatja. Véleményem szerint az a tudat, hogy szemlélői lehetünk a termelési folyamatoknak, sokkal nagyobb biztonságérzetet ad, főleg ha ehhez még önkéntes munka is párosul. Néhány tag (5 fő) a multik kizárását, a rövid ellátási lánc előnyeit, a termelővel való közvetlen kapcsolatot, valamint a kényelmi szempontot jelölték meg motivációs okként.

Az **ötödik kérdés**nél szerettem volna tudni, hogy a tagok mennyire vannak tisztában az elosztási mód fogalmával. A kitöltés során 5 lehetőség közül választhattak a tagok. A válaszokból egyértelműen kitűnik, hogy az emberek nem ismerik az elosztási módokat. Mint a 12. ábrán is látható, az első két elosztási mód okozott problémát. Ezt azért is tudom teljes mértékben állítani, mert mind a három gazda az átvételi pontot nevezte meg elosztási módként. Az ábrán is látszik, hogy a 62 emberből 55 %-uk választotta ugyanezt. Én nem lepődöm meg azon, hogy sokan összetévesztik ezeket, mert ezek elnevezése igen hasonlóak egymáshoz. Itt megragadnám a lehetőséget, hogy tisztázzam a definíciókat, melyeket a Tudatos Vásárlók Egyesülete fogalmazott meg:

„Átvételi pont: Az áru biztonságos, a tagok számára hozzáférhető helyeken vehető át. Akkor szerencsés, ha a tagok messzebb élnek a gazdaságtól és nehéz mindenkinek megfelelő átvételi időpontot találni. Nincs alkalom a találkozóra, mindenki máskor érkezik.” Itt akár az is

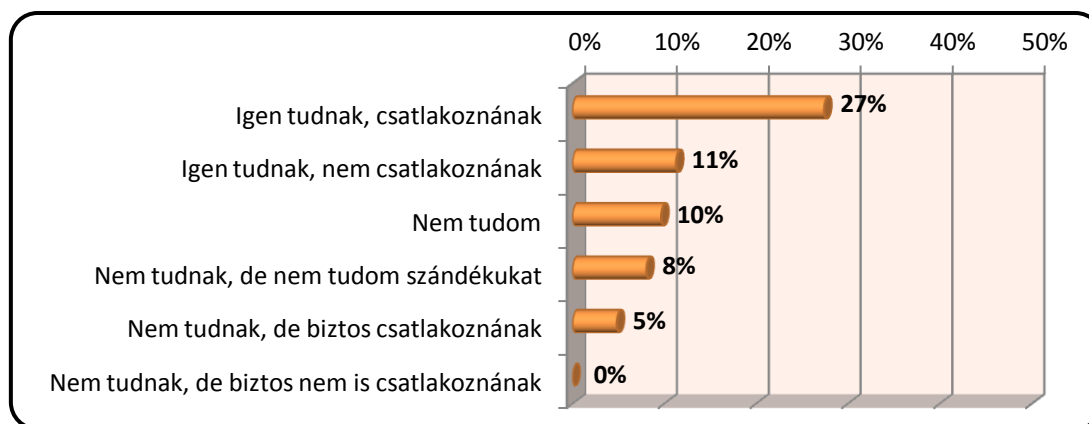
előfordulhat, hogy a tag és a gazda nem is találkozik egy átadás során. A lényeg, hogy a csomagot eljuttassa a pontra, ahol a tag akár később is átveheti azt.

„Átvételi alkalom: Az árut a gazdák meghatározott időben és helyszínen adják át. Hatékony, de időben kevésbé rugalmas. Alkalmat teremt a személyes találkozóra, közösségépítésre.” Itt a két fél találkozása már nem maradhat el. Akár az egész közösség is összegyűlhet, ahol a közösségüket ezáltal könnyebben megszilárdíthatják.

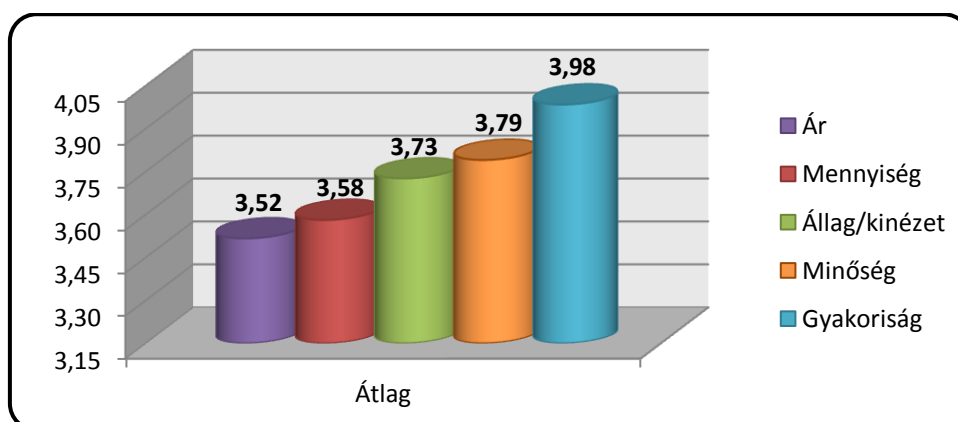
6. ábra: A válaszadók megoszlása átvételi mód szerint (% , n=62)

A **hatodik kérdés**nél szerettem volna megtudni, hogy a tagok környezetében élők hogyan viszonyulnak a közösségi mezőgazdálkodáshoz. Kíváncsi voltam, mennyire ismert számukra egy ilyen közösségi forma, valamint, hogy szándékukban áll-e csatlakozni ilyenhez, ha lenne rá lehetőségük. A tagok környezetének nagy része ismeri ezt a rendszert, ezt 77 % választotta, 13 % nem ismeri, 10 % pedig nem tudta a választ. Arról, hogy ezeknek az embereknek lenne-e kedvük csatlakozni, már kevésbé volt fogalmuk. 32 % választotta azt, hogy ismerőse csatlakozna ilyen rendszerhez, 57 % pedig nem tudja, hogy csatlakoznának-e. Olyan, aki egyáltalán nem csatlakozna, csak 11 % volt. Ezekből az adatokból leszűrve elmondhatom, hogy szükség lenne még ilyen közösségekre, hiszen van rá igény. Ha 62 emberből már 32 % mondja azt, hogy a környezetében élők csatlakoznának ilyenhez, akkor képzeljük el, mi lenne a válasz, ha az összes ilyen rendszert megkérdeznénk. Véleményem szerint szorgalmazni kellene mind a gazdák mind a tagok körében is a csatlakozást a közösség által támogatott mezőgazdálkodáshoz.

7. ábra: A megkérdezettek megoszlása környezetük alapján (% , n=62)

A **hetedik kérdés** a tagok elégedettségére kérdezett rá. Itt használtam a már korábban említett Likert-skálát, melynél 1 és 4 között jelölhették be elégedettségüket. Az előbbi jelentette az egyáltalán nem elégedettet, míg az utóbbi a teljes mértékben elégedettet. Kíváncsi voltam, hogy mit gondolnak a mennyiségről, a minőségről, a termék kinézetéről/állagáról, az árról és a doboz gyakoriságáról. Láthatjuk, hogy olyan taggal egyik közösség sem rendelkezik, amelyik egyáltalán nem elégedett. Az emberek legjobban a dobozok gyakoriságával (szórása: 0,1) vannak megelégedve, amit ezután a minőség (szórása: 0,41), a termék állaga/kinézete (szórása: 0,48), a mennyiség (szórása: 0,55), majd az ár (szórás: 0,59) követ. Még ezeket figyelembe véve is elmondhatjuk, hogy szinte mindenki elégedett a közösség által nyújtottakkal. Ezen nem is csodálkozom, hiszen egy havi doboz ára a megszokottól jóval magasabb, viszont ha belegondolunk, hogy ezért az árért biztos forrásból származó zöldséget és gyümölcsöt kap az ember, akkor szívesebben adja ki érte a pénzt. Ezt akár a tudatosságnak is lehet nyilvánítani, amit majd lentebb alá is támasztok. Az ebbe a táborba tartozók mérlegelve ugyan, de tudják, hogy mi éri meg jobban, még ha az drágább is.

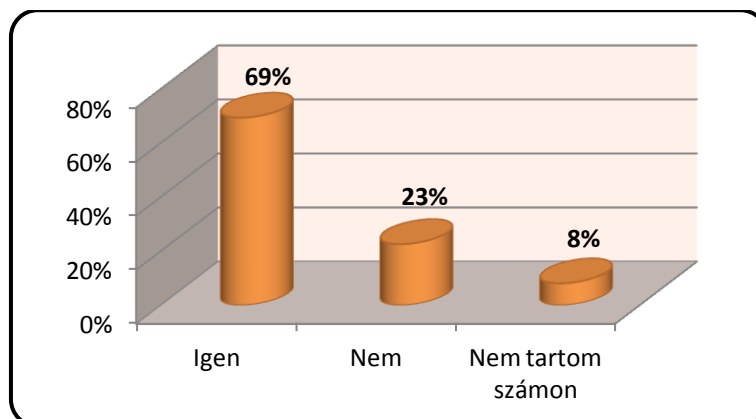

8. ábra: A válaszadók megoszlása elégedettség szerint (% , n=62)

A **nyolcadik kérdésben** az érdekelt, hogy a tagok a csatlakozás óta milyen új zöldségekkel, gyümölcsökkel ismerkedtek meg. Mindenki nagyon sokféle újdonsággal

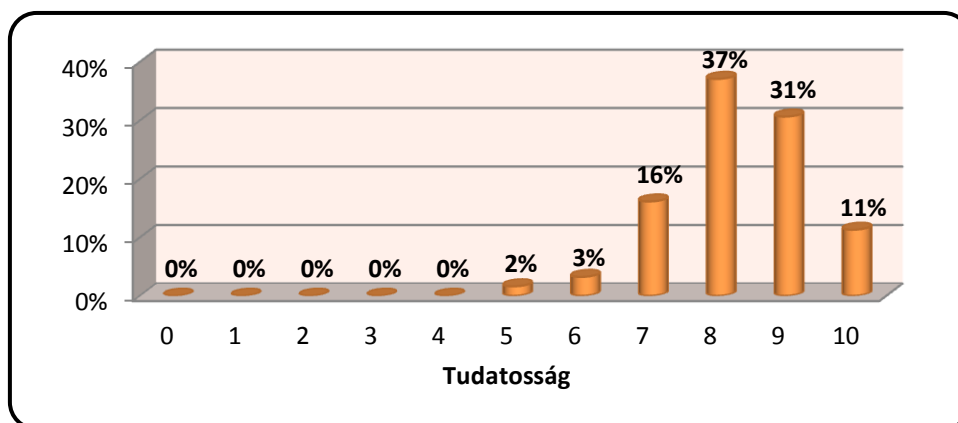
találkozott, a terjedelmi korlátok miatt nem sorolnám fel, ehelyett az egyik tag véleményét ismertetem: „... *felsorolhatatlan, hiszen több mint 100 zöldséget kapunk, és egy átlagember ennyit nem ismer.*” Ezt nem is csodálom, hiszen ha csak az Évkerék Ökotanya által megtermelteket nézzük - ami körülbelül 150 fajtát jelent – biztos mindenki talál magának olyat, melyről még nem is hallott. Számomra ilyenek voltak a paszternák, az okra, hóbanzöld, a red giant, stb. Ezek mellett észrevettem a tagok által többször beírt növényeket, ilyen volt a mángold, a mizuna, a cukorborsó és a különböző salátafélék. Az eddig felsoroltak közül néhány a 10. mellékletben megtekinthető. Voltak persze olyanok is, akik számára nem volt ismeretlen zöldség. Igaz ezt csak 10 %-uk mondhatja el magáról. Néhányan már hallottak magáról a növényről, de még nem fogyasztották azt. A sok újdonság arra készítette az embereket, hogy megtanultak ezekből az alapanyagokból is főzni. Újabb gyümölcsök azért sem szerepelnek, mert a közösségek főleg zöldségeket termelnek.

A **kilencedik kérdés** során arra vártam a válaszokat, hogy mennyivel él egészségesebben, azaz több zöldséget, gyümölcsöt fogyaszt-e a csatlakozás óta. Itt három lehetőség közül lehetett választani. Kíváncsi voltam, hogy az általam feltételezett megnövekedett zöldségfogyasztás igaznak bizonyul-e, mert ez a rendszer biztosítja az egészséges táplálék egy részét. A válaszadók 69 %-a szerint többet fogyaszt, 23 %-a szerint nem, míg 8%-uk nem tartja számon. Tehát az elméletem igaznak bizonyult, amit a 15. ábra is alátámaszt. Ez igen jó, mert ez a rendszer biztosít annyi zöldséget, gyümölcsöt a hétre, aminek köszönhetően ez megvalósulhat. Mivel az emberek többet esznek ezekből, így megelőzhetőek az egyes betegségek. Magyarországon a halálozások fő okát a daganatos, szív- és érrendszeri megbetegedések okozzák, melyeknek kialakulása csökkenthető ezen élelmiszerek rendszeres fogyasztásával. Itt is szorgalmaznám a közösségek kialakítását, akár különböző programok segítségével.

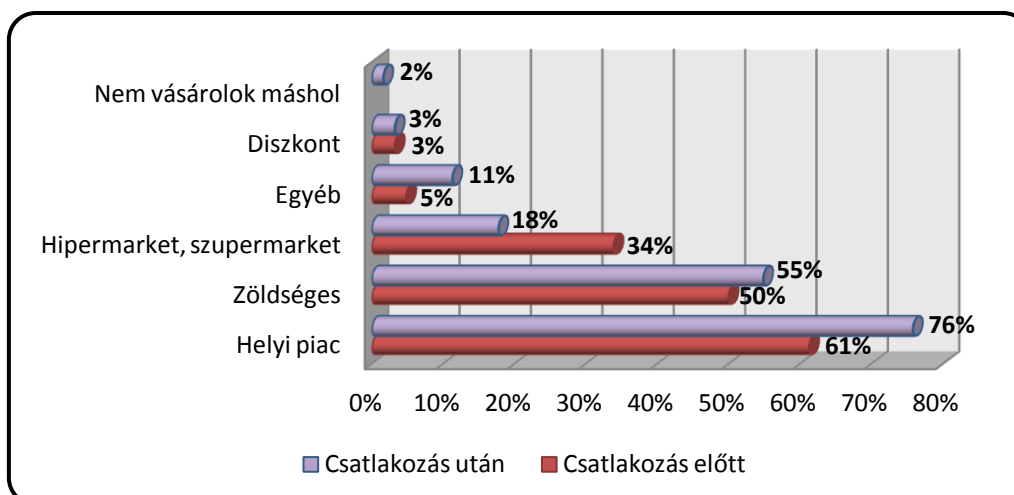
9. ábra: A válaszadók megoszlása fogyasztásuk növekedése alapján (% , n=62)

Tizedik kérdés a tudatosságra irányult. A kitöltők 1-10-ig bejelölhették, mennyire tartják magukat tudatos vásárlóknak. Láthatjuk, hogy a válaszadók nagy többsége a 8-tól nagyobb számokat jelölte be, ezek pedig a fogyasztók 80 %-át jelenti. Szerencsére a nagyon alacsony értékeket senki nem választotta. Ez a nagy arány nekem azt tükrözi, hogy ezeket a tudatos fogyasztókat nem képes becsapni a média, tudják mit szeretnének, és azt is, hogy ezeket honnan tudják megszerezni. Bízom benne, hogy ez a rendszer is segített abban, hogy tudatosabban válasszák meg a vásárolandó termékeket. Ennek köszönhetően megismerhetik, megtapasztalhatják, hogy mi a különbség egy vegyszerrel kezelt és egy ökológiai gazdaságban megtermelt zöldség között, ez egyben tudatosságra is nevel.

10. ábra: A válaszadók megoszlása tudatosságuk szerint (% , n=62)

A **tizenegyedik és a tizenharmadik kérdést** úgy véltem jobb, ha egy diagramba helyezem a könnyebb átláthatóság érdekében. Ezeknél a kérdéseknél is több lehetőség volt a választásra, aszerint hogy hol vásárol/vásárolt csatlakozás előtt és után. Egy ember (2 %) válaszolta azt, hogy csatlakozás után már máshol nem vásárol. Én azt reméltem, több ilyen válasz fog érkezni, de csalódásomra szinte mindenkinek kell még a heti doboz mellett is vásárolnia, hogy szükségleteit fedezni tudja. Remélem a jövőben több ember tudja majd azt mondani, hogy neki nem kell máshonnan beszereznie az árut. Ennek ellenére örömmel töltött el, hogy a közösségek tagjai kevésbé veszik igénybe a hiper- és szupermarketek által kínált zöldséget és gyümölcsöt. Láthatjuk, hogy a csatlakozás után 34 %-ról 18 %-ra csökkent ez az arány. Helyette inkább a helyi piacokat választják, ahol mégis csak hazai árut, és nyilvánvalóan egészségesebbeket is tudnak az asztalukra tenni. Az egyebet választók száma is megnőtt 5 %-ról 11 %-ra. Akik ezt a lehetőséget is bejelölték, azok a bioboltokat, másik gazdaságokat, hazai termelőket tüntették fel. A zöldségestől való vásárlás kicsit visszább esett, vélhetőleg azért, mert sajnálatos módon már ezekben a boltokban is nagyobb arányban találhatóak meg a külföldi áruk, mint a hazaiak.

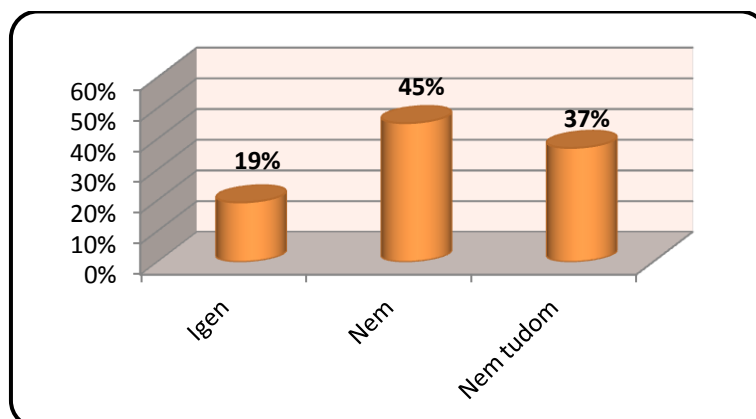

11. ábra: A válaszadók megoszlása vásárlási helyszínük szerint (% , n=62)

A **tizenkettedik kérdés** az előző kiegészítését célozta meg. Kíváncsi voltam, hogy amennyiben igennel válaszolt a vásárol-e máshol kérdésre, akkor mire is van még szüksége. A nyílt kérdéstípusból sikerült kiszűrni, hogy a tagok nagy része a doboz mellé főleg gyümölcsöt vásárol, mivel a megkérdezett közösségek főként zöldséget termesztenek. Déli gyümölcs meglepetésemre nem sokszor szerepelt a válaszok között. Többen vannak úgy, hogy ha valami elfogy, vagy éppen nem volt a heti dobozban, akkor azt boltból/piacról szerzik be, ezt sokan jelezték is a kérdőívben. Volt, aki gombát, tojást, gyömbért, avokádót írt be válaszként. A legtöbbet látott zöldség a paprika volt, de emellett többször feltűnt a paradicsom és a hagyma is. Volt néhány tag, aki nem vásárol mást csak gyümölcsöt, neki elég az, amit a gazdától kap.

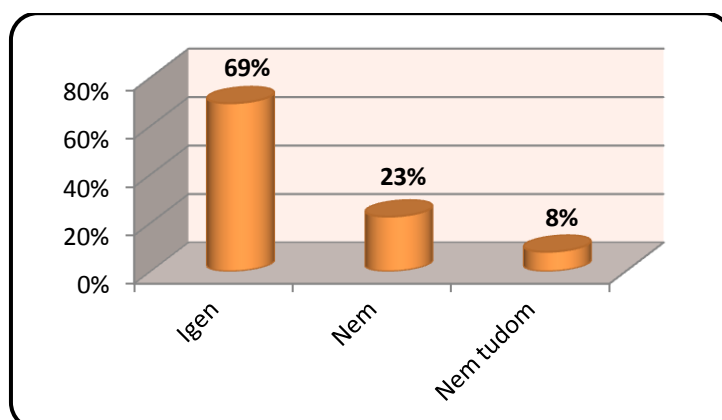
A **tizennegyedik kérdés** arra irányult, hogy a kitöltők szerint olcsóbban szerezhető-e be közösségi keretek által a zöldség és a gyümölcs a többi vásárlási módhoz képest. Meglepetésemre igen sokan, pontosan 36 % választotta a nem tudom opciót. 19 % szerint olcsóbb így beszerezni a zöldséget és gyümölcsöt, míg 45 % gondolja úgy, hogy ez nem a legolcsóbb megvétele az árunak. Igaz, hogy az árak magasabbnak számítanak a már megszokottaknál, de itt is csak azt tudom említeni, hogy ezt választva mindenki tudni fogja, hogy mi kerül az asztalára. A nemmel válaszolók nagy része, mégis ezt a fajta vásárlási formát részesíti előnyben, mivel úgy gondolhatják, hogy ez így megbízhatóbb, személyesen is ismerik a termelőt és akár a termelést is meg tudják nézni. A nem tudom lehetőséget jelölő válaszolók esetén felmerül bennem a kérdés, hogy miért nem tudtak konkrétan igennel vagy nemmel válaszolni. Szerintem vagy nincsenek tisztában a piaci árakkal, vagy nem érdekli őket annyira az ár, hogy összehasonlítgassák, illetve esetleg jobban megfelel nekik ez a mód, hogy nem saját maguknak kell összeválogatniuk a szükséges mennyiséget. Persze az is

előfordulhat, hogy tényleg nincsenek tisztában azzal, hogy bevételeiknek hány százalékát költötték előtte és utána zöldségre és gyümölcsre.

12. ábra: A válaszadók megoszlása arra nézve, hogy olcsóbb-e ez a beszerzési lehetőség a többihez képest (% , n=62)

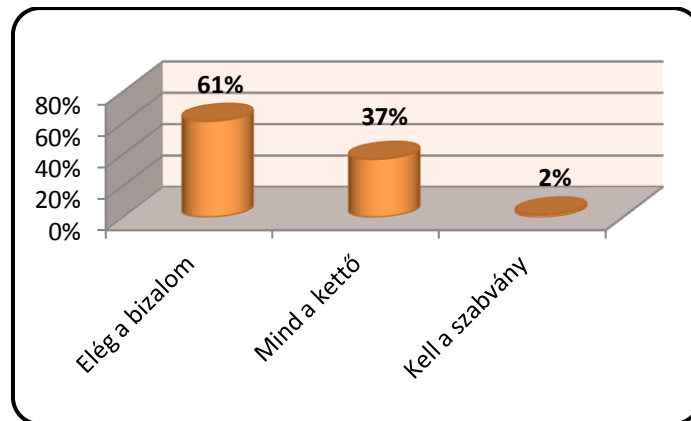
A **tizenötödik kérdés** arra vonatkozott, hogy megnövekedett-e a tagok kiadása a zöldség- és gyümölcsvásárlás során. A kérdésre 63 % igen, 23 % nem és 8 % nem tudom válasz érkezett. Ez arra is rávilágít, hogy míg az előző kérdésnél 19 % válaszolta azt, hogy olcsóbban szerezhető be ebben a rendszerben a zöldség és gyümölcs, mégis 63 %-nál jelentett ez kiadásnövekedést. Valószínűleg ez azért lehet, mert ha úgy vesszük, hogy a dobozrendszer bioterméket kínál, amit más esetben egy bioboltban tudnának megvásárolni, akkor ebben a tekintetben a rendszer olcsóbb. Ha viszont egy piaci árhoz (ahol nincs bio áru) viszonyítjuk a közösséget, akkor drágább ez a beszerzési mód, viszont ár-érték arányában sokkal jobb.

13. ábra: A megkérdezettek megoszlása kiadásuk növekedése szerint (% , n=62)

A **tizenhatodik kérdésnél** arra voltam kíváncsi, hogy a tagoknak mennyire fontos az, hogy a gazda terményei szabványoknak feleljenek meg, mint például az 1.-, 2. osztály. A tagok három opció közül választhattak. A mind a kettőt 37 %-uk jelölte be, számukra fontos mind a bizalom, mind a szabvány. A tagok nagyobb részének (61 %) mégis elég csak a bizalom, hogy a közösségben maradjanak, mindössze egy valaki (2 %) mondta, hogy számára

fontos a szabvány megléte. A megkérdezett gazdák mindegyikének ellenőrzött biogazdasága van, a tagoknak nem kell attól tartaniuk, hogy vegyszerezett termékeket kapnak. Nem meglepő, hogy a bizalom ennyire nagy hangsúlyt kap, mert az ilyen közösségek eleve ezen alapulnak. Fontos, hogy a tagok megbízzanak a gazdáiban, hiszen az általuk megtermelteket eszik, és konkrétan őket is támogatják.

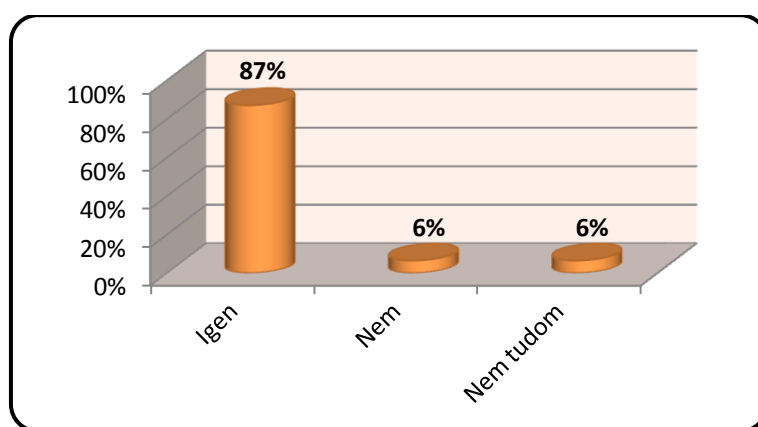
14. ábra: A válaszadók megoszlása a bizalom és szabvány szükségére szerint (% , n=62)

A **tizenhetedik kérdésre** adott válaszokból pozitív élményeket szerettem volna megtudni. Volt egy válasz értékelhetetlen volt. Így a 61 kitöltő közül 8 % volt, aki nem válaszolt, vagy nem régen csatlakozott és nem tudott mit írni, illetve egy valaki semleges választ adott. Két nagy kategóriát különítettem el, amibe a hasonló témájú, értelmű mondatokat soroltam. Az egyik a zöldséghez, míg a másik a közösséghez kapcsolódó pozitív élmények elnevezést kapta. Az előbbihez főleg azok tartoznak, melyek az új ízekre, az új zöldségek megismerésére, több zöldség fogyasztására, és a főzés dobozhoz való igazítására terjed ki. 32 %-ukra főként ezek jellemzők tettek jó benyomást. Kevesen ugyan, de voltak olyanok, akik az egészségesebb életmódhoz nélkülözhetetlen zöldségmennyiség megnövekedését tartják jónak. Van, aki „mondhatni rászoktam a zöldségezésre” szavakkal fejezte ki örömét. Voltak, akik az új ízelet, vagy valaki ellenkezőleg, éppen a régi ízelet vélte felfedezni a csatlakozás óta. Az első kategória pozitívumaként néhányan a dobozhoz való igazodást nevezték meg. Nekik ez nem nehézséget jelent, hanem inkább egyfajta kihívást, szerintük a „zöldségdoboz főzni tanít!”. Igaz, hogy ez sok fejtörést okozhat egy háziasszonynak, de aki szeret főzni, annak ez még móka is lehet. A recepteket a közösség sokszor megosztja egymás között, ezzel is erősítve az összetartozást. A közösséghez kapcsolódó kategóriában 44 %-ot tesz ki az előbb említett receptcsere, a beszélgetések, az ismerkedés. A válaszok 8 % volt olyan, melyet mindkét csoportnál számításba vettem. Ezek egyikét szeretném idézni: „... végtelenül hálás vagyok Lacinak és Orsinak, hogy ezt az egészséget kitalálták, és erre teszik fel az életüket...” A véleményből is látszik, hogy ez a fajta

kapcsolat, ami itt kialakult, nem hasonlítható egy csak eladói-vásárlói viszonyhoz. 19 % mondta azt, hogy számára az új emberek megismerése okozott vidámságot az életében. Sokak számára pozitív, hogy egymás között meg tudják beszélni az új zöldségek felhasználását, ki mit készített belőle, hogyan használta fel. Néhányan örültek annak is, hogy tartós kapcsolat alakult ki a tagok között és az átadások is jó hangulatban telnek. A fennmaradó 8 % számára pusztán a tudat, hogy ilyen közösséghez tartoznak, illetve az hogy tudják mit esznek, nagyon sokat számít. A tanyalátogatás is megismétlődött a válaszok között, de volt, aki a forrás ismeretét, a tapasztalatszerzést tüntette fel. Másvalakinek pedig az is kellemes csalódás volt, hogy egy ilyen közösségi forma létezik, és nem csak gondolatban született meg, hanem meg is valósították. E kérdés végén pedig szeretnék még egy válaszadó szavaival élni: *„Öröm látni, hogy amit elviekben gondolunk, az tényleg működik, hogy van egy jó kezdeményezés, hogy az emberek ebben partnerek és még egészséges zöldségeket is kapunk!”* Nagyon sok pozitív választ kaptam, ez is bizonyítja, hogy egy ilyen közösség mennyi mindennel járulhat hozzá az ember életéhez.

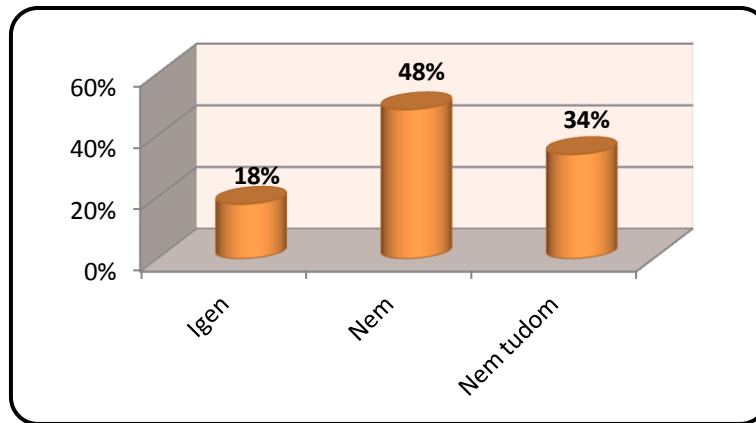
A **tizenharmadik kérdés**nél a negatív élményeket dolgoztam fel. A 62 emberből csupán 19 % volt, aki konkrét rossz tapasztalattal is találkozott. A fennmaradó 81 % viszont nem tudott megemlíteni semmi negatívumot erre a kérdésre. Legelégedettebbek az Évkerék Ökotanya tagjai voltak, innen csak 3 % jelezte, hogy valami nem tetszik neki. Az egyik ilyen a várólista, amely csak azoknak a tagoknak a problémája, akiknek várnia kellett a becsatlakozásra. Ez ellen nem tudnak mit tenni a gazdák, hiszen az egy szezonra szóló kapacitásuk limitált. A másik probléma inkább a doboz tartalmára irányult. Ez a Birs közösség tagjai között is felmerült, mert túl soknak találtak egy-egy zöldség mennyiségét. A *„megismertem pár kukacfajt”* válasz egyben pozitív és negatív kritika is, hiszen ez egy biogazdálkodásban előfordulhat, viszont bosszankodásra ugyancsak okot adhat. Nem tudom, hogy magában a szatyorban vagy a zöldségben lapultak-e, de ez is bizonyítja, hogy biogazdaságból származik a termés. A Pipacs Tanya esetében viszont már más a helyzet. Az egyik hozzászólással teljes mértékben egyetértek, hogy problémaként merült fel: *„Hiányoltam az idény elején az egyeztetést azzal kapcsolatban, hogy milyen zöldségek várhatóak, mire lenne főleg igényünk.”*, ezt többen is említették. Korábban is észrevettem, hogy ennek a közösségnek a gazdái nem kérik ki a tagok véleményét, ahogy azt már az interjú elemzésénél is írtam. Ez a hozzáállás viszont egy közösség működése során véleményem szerint nem jó. Törekedni kellene arra, hogy bizonyos keretek között, a tagok is kapjanak valamilyen beleszólási lehetőséget, hiszen minden észrevétel hasznos lehet.

A **tizenkilencedik kérdés** a szükségleteket mérte fel. Érdekelt, hogy a tagoknak lenne-e még szükségük a heti dobozmennyiség mellett közösségi formában más egyéb termékekre is. Ez a kérdés nem csak a kérdőívben szerepelt, hanem az interjúban is. Véleményem szerint, amennyiben több gazda összefogna egy közösség ellátása érdekében, akkor akár egy horizontális integráció is létrejöhetne. A kérdésben a feldolgozott és az állati eredetű termékek (mint a szörp, lekvár, a sajt, hús, tej, tojás stb.) merültek fel. A tagok közül 54-en válaszoltak a kérdésre igennel, mely a tagok 86 %-át jelenti. A válaszokból tehát egyértelműen látszik, hogy lenne igény a fent említett termékekkel a zöldségdobozok kiegészítésére. 7 % meg van elégedve a dobozok jelenlegi tartalmával, ezáltal nem lenne másra szüksége, és szintén 7 %, aki ezen nem gondolkozott, tehát nem tudta eldönteni.

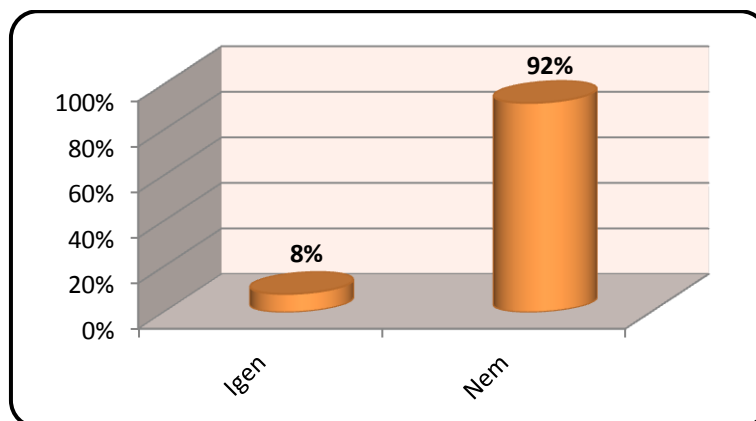
15. ábra: A megkérdezettek megoszlása az egyéb termékekre tartott igény szerint (% , n=62)

A **huszadik kérdés** a befolyásolási szándékra tért ki. Kíváncsi voltam, hogy a tagok mennyire szeretnék nagyobb befolyásolási lehetőséggel, rálátással rendelkezni a termelésre, a gazdaság jövőjére. A zárt kérdés során itt is 3 lehetőség közül választhattak a kitöltők. A nem kapta a legtöbb választ, amit 48 % jelölt be, a nem tudom opciót 34 % választotta, 18 % volt az, aki igennel válaszolt. A nem választ adók valószínűleg azért is vannak többségben, mert nem értenek úgy a termeléshez, mint a gazda, így tehát nem is igen tudnának beleszólni abba. Ráadásul ezt erősíti a bizalom is, így a termelő véleményére hagyatkoznak. Azt pedig, hogy bizonyos mértékű beleszólása a tagoknak is legyen, fontosnak tartom. Az igények megvitatása az egyik ilyen lényeges téma.

16. ábra: A megkérdezettek megoszlása befolyásolási szándék szerint (% , n=62)

A **huszonegyedik kérdés** az önkéntes munkára kérdezett rá. Szerettem volna megtudni, hogy mennyire valósul meg a szakirodalmakban leírt önkéntes munka a valóságban. A három válaszadási lehetőség közül itt meglepetésemre a nem kapta a legtöbb választ. Emellett az 92 % arány mellett az igent válaszolók 5-en voltak, ami 8 %-ot tesz ki, és valljuk be, ez igen kis arány. Azért is volt váratlan ez, mert arra számítottam, hogy a szakirodalomban leírtak jobban teljesülni fognak, és mint ezt a 23. ábra is mutatja, nem így van a valóságban. Ezek után felmerül bennem a kérdés, hogy mért is vannak olyan kevesen az önkéntességet vállalók? A Birs közösség tagjai a távolság miatt érthetően nem sűrűn tesznek ennek eleget, de a másik két társulásnál nem értem, mért nem jelentősebb a besegítők száma. Az az öt ember, aki elmegy a gazdához és munkával is hozzájárul a termeléshez, az Évkerék Ökotanya tagjaihoz tartozik. Talán azért is magas azok száma, akik nem mennek a gazdaságba, mert ma már ebben a rohanó világunkban nem sok mindenkinek van ideje kimenni a földre és ott is dolgozni. A másik ok pedig valószínűleg az lehet, hogy a hozzá nem értők ezzel akár több kárt is okozhatnak, bár a gazda jó néven venné a segítséget

17. ábra: A válaszadók megoszlása az önkéntes munka vállalása szerint (% , n=62)

A **huszonkettedik kérdés** a közösségi mezőgazdálkodás jövőjére irányult. Ennél a kérdésnél is volt egy, melyet nem tudtam elemezni, mert ebben a kitöltő nem a jövőre

irányuló kérdésre adott választ. Itt is megpróbáltam kategóriákba sorolni a különböző feleleteket. Mivel elég színesek és sokrétűek a válaszok, így pozitív és negatív csoportokba soroltam őket. Egy fő (2 %) volt, aki nem tudom válasszal felelt. Megállapíthatom, hogy a válaszadók nagy része előnyösnek látja ezt a gazdálkodási formát és annak jövőjét, valamint reméli, hogy elterjed. Az „*ebben látom a megoldást*” válasz is mutatja, hogy kedvező lenne, ha több ilyen közösség alakulna országunkban. A pozitív vélemények között feltűnt, hogy bár nagyszerű ez a rendszer, azért igen sok minden szükséges az elterjedéshez. A néhány válaszadó szerint ez csak akkor lesz sikeres és elterjedt, ha kialakul „*egy elkötelezett, anyagi áldozatokat is vállaló réteg*.” Az biztos, hogy hazánkban legtöbben az alacsony árakat részesítik előnyben a minőség és a származási hely rovására. A közösségi rendszer elterjedéséhez az embereknek be kellene látniuk, hogy a jobb minőségért érdemes lenne némileg több pénzt áldozni. Mindehhez kellene még egyfajta tudatosság kialakulása is, mely a fiatalabb generációk számára talán tanítható lenne. A válaszadók közül 19 % szerint a jövőben nőni fog a közösségek száma, ami főleg a tudatosság egyre nagyobb elterjedésének, a forrás ismeretének, az ízeknek és a minőségnek köszönhető. 8 % szerint eleinte növekvő tendenciát mutat majd az elterjedés, de a végül stagnálni fog, főleg a fizetőképes réteg tudatosság a hiánya miatt. Összességében elmondható, hogy a megkérdezett tagok véleménye jó hozzáállást mutat a jövőre nézve, de ehhez még társadalmunknak is fejlődnie kell.

5. KÖVETKEZTETÉSEK, JAVASLATTÉTEL

A primer kutatásom értékelése után az általam feltett hipotézisek érvényesülését vizsgálom meg. A Microsoft Excel 2010-es programjával végeztem el a vizsgálatot, melynél a z-próba sokasági arányra típust használtam. Amit erről a próbáról tudni kell, hogy ez jelen esetben egy egypróbás, bármilyen eloszlású sokaság csoportjába tartozik. Ahhoz, hogy a hipotéziseimet tesztelhessem, fel kell tennem két egymásnak ellentétes feltevést. Az egyik lesz a nullhipotézis, melyet H_0 -val jelölnek, a másik az ellenhipotézis, mely H_1 -es jelölést kap.

Az **első hipotézisem** a következőképpen szólt:

A fogyasztók több mint fele a hazai gazda támogatása érdekében tudatosan választotta a közösségi mezőgazdálkodási formát.

Tehát azt kell tesztelni, hogy a sokasági arány több-e, mint 50% ($p > 0,5$). Ehhez a következő hipotézisek alkalmazandók:

$$H_0: p = 0,5$$

$$H_1: p > 0,5$$

Erre a kérdőív 4. kérdésének válaszai alapján - miszerint milyen indíttatásból csatlakozott a közösséghez - csupán csak 16 fő válaszolta ezt a 62 megkérdezettből. A képletbe behelyettesítve kerekítéssel -3,81-ot kapunk, ami a kritikus tartományon kívülre esik. A kritikus tartomány ez esetben $(1,64; \infty)$, amit az 5 %-os szignifikancia szinthez mérten kapunk meg, így az érték kívülre esik.

$$z = \frac{r - p_0}{\sqrt{\frac{p_0 \times (1 - p_0)}{n}}} = \frac{\left(\frac{16}{62}\right) - 0,5}{\sqrt{\frac{0,5 \times (1 - 0,5)}{62}}} = \frac{0,258 - 0,5}{\sqrt{\frac{0,25}{62}}} = \frac{-0,242}{0,0635} = -3,81$$

A képlet végeredménye alapján az ellenhipotézist nem fogadom el, tehát a *hipotézisem nem valósult meg*. Kijelenthetem, hogy a megkérdezettek alapján ez esetben nem állítható 5 %-os elsőfajú hibavalószínűség mellett, hogy a tagok több, mint fele a hazai gazda támogatása miatt választották volna a közösségi mezőgazdálkodást.

A **második hipotézisem** a bizalom mellett a szabványnak való megfelelésre irányult.

A tagok legalább 70%-a megbízhatóság mellett a szabványoknak való megfelelést is fontosnak tartja a közösségi működés során.

Most azt kell tesztelnünk, hogy a sokasági arány legalább 70% ($p \geq 0,7$). Ehhez a következő hipotézisek alkalmazandók:

$$H_0: p \geq 0,7$$

$$H_1: p < 0,7$$

Itt a 16. kérdést vettem alapul, amikor a tagokat megkérdeztem, hogy szükséges-e a szabvány, vagy megelégszik csak a bizalommal. Természetesen választható volt mind a kettő opció, így a 62 főből 24 főnek szükséges a szabvány. A képletbe behelyettesítve kerekítve - 5,38-ot kaptam. Ez az érték ugyanúgy mint az előzőnél a kritikus tartományon kívülre esett. 5 %-os hibavalószínűség mellett az elfogadási értéken belül van $(-\infty; -1,64)$. Mivel a -5,38 kevesebb - 1,64-nél, így az ellenhipotézist elfogadom.

$$z = \frac{r - p_0}{\sqrt{\frac{p_0 \times (1 - p_0)}{n}}} = \frac{\left(\frac{24}{62}\right) - 0,7}{\sqrt{\frac{0,7 \times (1 - 0,7)}{62}}} = \frac{0,3871 - 0,7}{\sqrt{\frac{0,3}{62}}} = \frac{-0,3129}{0,058199} = -5,3764$$

Hipotézisemet itt is *elutasítom*, tehát a megkérdezettek kevesebb, mint 70 %-ának nem fontos a szabványnak való megfelelés. Jó hír viszont a gazdáknak, hogy tagjaiknak sokkal fontosabb a tanyalátogatás, és a bizalom.

A **harmadik hipotézisem** összetett. Ennél tehát kétfelé osztom feltevéseimet és ezek alapján fogom bekövetkezési valószínűségüket alátámasztani.

A termelő által megtermelt zöldség, gyümölcs a fogyasztók több mint felének az igényeit teljes mértékben lefedi. További termékeket viszont több, mint 65%-uk szívesen fogadna a dobozok mellé (állati eredetű termékek, mint a tojás, hús, vagy akár a feldolgozott termékek, mint a szörp, a lekvár, stb.)

Először megvizsgálom a tagok szükségleteinek lefedésére vonatkozó állítást. A 11. kérdés válaszaiból számoltam össze, hogy hány emberre valósul ez meg? Ide csak azokat számítottam be, akik csak gyümölcsöt vásárolnak és egy esetben volt, aki gombát vásárol. Azért is vettem ezt figyelembe, mert a megkérdezett közösségek csak zöldségre orientálódtak, a gyümölcsöt kénytelenek vásárolni.

Tesztelni kell, hogy a sokasági arány nagyobb-e 50%-nál ($p > 0,5$). Ehhez a következő hipotézisek alkalmazandók:

$$H_0: p = 0,5$$

$$H_1: p > 0,5$$

A képletben használtak megegyeznek az első hipotézis vizsgálatnál, ezért a végeredménye is ugyanaz. A kritikus tartomány $(1,64; \infty)$, így ellenhipotézisemet nem fogadom el 5 % elsőfajú hibavalószínűség mellett.

$$z = \frac{r - p_0}{\sqrt{\frac{p_0 \times (1 - p_0)}{n}}} = \frac{\left(\frac{16}{62}\right) - 0,5}{\sqrt{\frac{0,5 \times (1 - 0,5)}{62}}} = \frac{0,258 - 0,5}{\sqrt{\frac{0,25}{62}}} = \frac{-0,242}{0,0635} = -3,81$$

Meglepetésemre a tagok legfeljebb 50 %-nak fedi le a zöldségdoboz a szükségletét. A kérdőívből is kiderül, hogy sokan vásárolnak még egyéb zöldségeket. *Hipotézisem első fele nem igazolódott be.*

A második részben azt bizonyítom be, hogy a további termékek iránt való érdeklődés 65 % ($p > 0,65$) feletti. A 19. kérdés elemzésénél 54 fő válaszolt igennel, a többi 8 nem tudom vagy nem választ adott. Ehhez a következő hipotézisek alkalmazandók:

$$H_0: p = 0,65$$

$$H_1: p > 0,65$$

A képletbe való behelyettesítés eredményeképpen 3,65-öt kaptam, ami az 5 %-os szignifikancia szint mellett a kritikus tartományba esik, így ellenhipotézisemet elfogadom.

$$z = \frac{r - p_0}{\sqrt{\frac{p_0 \times (1 - p_0)}{n}}} = \frac{\left(\frac{54}{62}\right) - 0,65}{\sqrt{\frac{0,65 \times (1 - 0,65)}{62}}} = \frac{0,8709 - 0,65}{\sqrt{\frac{0,25}{62}}} = \frac{0,2209}{0,00369} = 3,65$$

Feltevésemnek *második fele beigazolódott*, miszerint a tagok több, mint 65 %-ának szüksége lenne még más termékekre is.

Az **negyedik hipotézisem** a közösség által támogatott mezőgazdálkodás megjelenésével a hiper- és szupermarketek jelentőségének csökkenését szándékozta alátámasztani.

A csatlakozás után a közösség tagjainak kevesebb, mint 60 %-a már nem vásárol zöldséget, gyümölcsöt hiper- vagy szupermarketekben, ezzel csökkentve azok jelentőségét.

Most azt kell tesztelnünk, hogy a sokasági arány kisebb 60%-nál ($p < 0,6$). Ehhez a következő hipotézisek alkalmazandók:

$$H_0: p = 0,6$$

$$H_1: p < 0,6$$

Ennél a vizsgálatnál nem a 62 főt vettem a minta elemszámának, hanem a 21 főt. Azért is ezzel számoltam, mert a csatlakozás előtt ennyien vásároltak ilyen üzletekben, és a csatlakozás után 11 fő válaszolta ugyanezt és 1 fő volt, aki máshol nem vásárol. A képlet végeredménye kerekítéssel $-0,27$, mely nem esik bele a kritikus tartományba, mely jelen esetben $(-\infty; -1,64)$. Emiatt ellenhipotézisemet nem fogadom el.

$$z = \frac{r - p_0}{\sqrt{\frac{p_0 \times (1 - p_0)}{n}}} = \frac{\left(\frac{12}{21}\right) - 0,6}{\sqrt{\frac{0,6 \times (1 - 0,6)}{21}}} = \frac{0,5714 - 0,6}{\sqrt{\frac{0,24}{21}}} = \frac{-0,2857}{0,01142} = -0,2672$$

Tehát az eredeti *hipotézisemet nem fogadom el.*

Összegésében nézve a 4 hipotézis közül az első és az utolsó nem került elfogadásra, második hipotézisem viszont beigazolódott. A harmadik feltevésem pedig csak félig bizonyult igaznak.

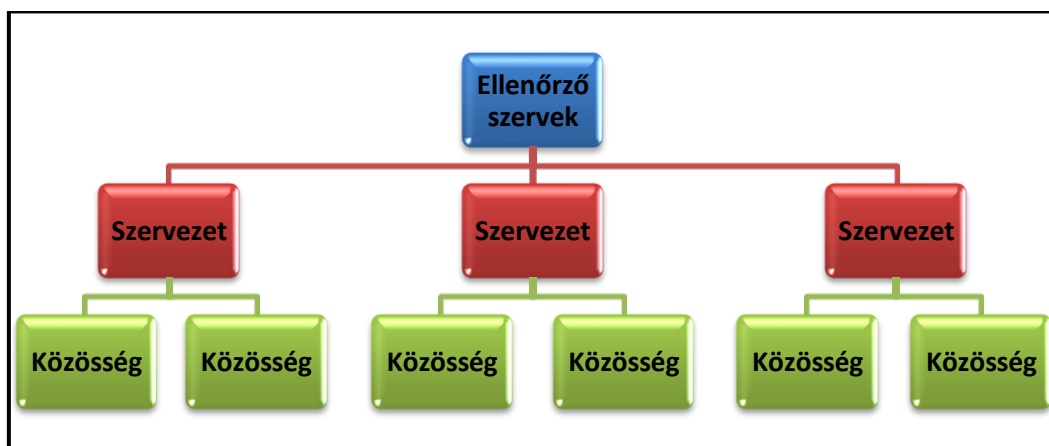
Következtetésem, hogy a rendszer néhány a hazai mezőgazdaságban fellelhető problémára megoldást nyújthatna. Elterjedésével kevesebb műtrágyát használnának, vegyszermentes zöldségeket és gyümölcsöket biztosíthatnának, melyek ráadásul egészségesebbek is. Továbbá növelné az ökológiai területek nagyságát is, melyek hazánkban igen kis részt tesznek ki. A hazai áruk előnyben részesítése visszább szoríthatná az egyre nagyobb hangsúlyt kapó hiper- és szupermarketekben található külföldi zöldséget, gyümölcsöt. A gazdák támogatása során pedig ágazatunk erőre kaphatna, majd később versenyképesebbé válhatna. Mivel a kertészeti ágazatban igen nagy a kézimunka igény, így a megfelelő számú és nagyságú közösségi gazdaságok munkahelyeket tudnának biztosítani, ezzel is csökkentve a hazai munkanélküliek számát. Erre nagyobb hangsúlyt fektetve egyre több fajta zöldséget termeszthetnénk, ezzel is elősegítve a biodiverzitás megőrzését.

Javaslataim a következők:

Mivel hazánkban a biogazdálkodás és a biotermékek iránt is kicsi az érdeklődés, így a legfontosabb az lenne, hogy ezek jelentőségét hangsúlyozzuk. Minél szélesebb körben ismertetni kell az emberekkel a biogazdálkodás előnyeit, mellyel egészségesebb táplálékot tudnak biztosítani, ezzel is csökkentve a betegségek kialakulását. Ezt már az iskolákban el kell kezdeni, hiszen a gyerekek a legfogékonyabbak, és ők képezik jövőnk társadalmát. Emellett fontos lenne, hogy a felnőtt réteggel is megismertessük mindezeket, a médiában a sok reklám között ezek is szerepelhetnének, és újságcikkekben is lehetne reklámozni. Meg kell társadalmunkkal értetni, hogy az egészséges ételkészítés elengedhetetlen egészségünk megőrzéséhez, ez ár-érték arányban mindig jobb, bár drágább a vegyszerrel kezelt élelmiszereknél. Érdemes lenne segíteni a biogazdálkodásra, valamint a közösségi mezőgazdálkodásra való átállást. Ehhez véleményem szerint a kormány is hozzájárulhatna. Mivel a külföldi példák is mutatják, hogy ez a rendszer milyen sikeres, így akár támogatás révén itthon is szorgalmazhatnák ennek elterjedését. Ki lehetne alakítani egy erre a gazdasági formára szóló pályázati lehetőséget, melyre azok pályázhatnak, akik az átálláshoz kérnek segítséget. Ezek elősegíthetnék az elterjedést, és segíthetnének a gazdáknak az átállási nehézségek leküzdésében. Biztos vagyok benne, hogy amennyiben lenne egy ilyen lehetőség, sok gazda vállalná a közösségnek való termelést. A támogatást akár az ellenőrző szervek is felvállalhatnák, hiszen ők azok, akik az ilyen gazdálkodásokat ellenőrzik. Másik javaslatom a gazdák összefogásának szorgalmazása. Mivel a 3. hipotézisem vizsgálatakor is bebizonyosodott, hogy a tagok egyéb termékeket is szívesen fogadnának, ezért ennek

megoldására más biogazdálkodást folytató gazdával való társulást tudnék javasolni. Így egy közösség több gazdát is tudna egyszerre támogatni, biztosítva számukra a biztonságos megélhetést, persze ökológiai kereteken belül. Ennek pozitívuma a kölcsönös segítség. Ha például a zöldséget megtermelő gazda egy húst kínáló gazdával fogna össze, akkor a melléktermékként keletkező trágyát az előbbi fel tudná használni a termelés során. Különbözőféleképpen átgondoltam a lehetséges egyesüléseket és arra jutottam, hogy a szörpök, lekvárok, savanyúságok, stb. elosztása könnyebben megoldható lenne, és a baromfihús, tojás bevonása sem okozna nagy problémát. Másik javaslatom az lenne, hogy a gazdák szervezetekbe tömörülhetnének (18. ábra). Minden régióban lehetne egy szervezet, mely a régióban található közösségi mezőgazdálkodást folytató gazdákat fogná össze. A hét szervezetet pedig elképzeléseim szerint az ellenőrző szervek tarthatnák össze, már csak azért is, mert ők végzik az ilyen gazdaságok ellenőrzését. Ebben a rendszerben a szervezetek elképzelésem szerint segítenék a gazdákat, akár ők állíthatnák elő a palántákat, magokat biztosíthatnának, vagy egyéb munkafolyamatokban is besegíthetnek. Előnyként a következőket tudom felsorolni:

- ✱ A gazdák biztos forrásból szerezhetik be a magokat, palántákat;
- ✱ kevesebb munka a termelés elkezdésénél (nincs a beszerzéssel probléma);
- ✱ egyfajta közösség alakulhat ki a gazdák között;
- ✱ ismeretek átbeszélése, megvitatása, egymás segítése;
- ✱ több szervezet megléte lehetővé tenné az éves konferenciák tartását (tapasztalatok megosztása, év összefoglalása, újdonságok ismertetése);
- ✱ a közösség telítettsége esetén a gazdák egymást ajánlhatják az új csatlakozók számára;
- ✱ a környező biotermelők nyilvántartásával a gazdák tagjainak egyéb termékek iránt való érdeklődésüket kielégíthetik;
- ✱ a szervezet megalakulása munkahelyeket teremtené (iroda, kertészek, stb.)

18. ábra: Az általam elképzelt rendszer felépítése

A megalakulás után pedig - mint ahogy azt tapasztaltam két közösségnél is - az összekovácsolódásra nagyobb hangsúlyt kell fektetni, nem szabad azt elhanyagolni, hiszen e nélkül maga a közösség sem tud megfelelően működni. A közösségi napokat becsben kell tartani, és azokat nem szabad elhanyagolni, elnapolni vagy akár meg sem tartani. Ha a tagok nagy része nem vesz ezen részt, akkor szerintem érdemes lenne ezt a szerződésben írásba is foglalni. Emellett fontos még a tagok igényeinek felmérése és figyelembe vétele.

6. ÖSSZEFOGLALÁS

A közösség által támogatott mezőgazdálkodás hazánkban még most kezd el terjedni, viszont külföldön nagy népszerűségnek örvend. Ezért is választottam dolgozatom témájává. Célom, hogy jobban megismerjem ezt a rendszert, és hogy bemutassam mind a külföldi, mind a hazai példákat tekintve. Ezek mellett szerettem volna a hazai mezőgazdálkodás egyes problémáit is felvázolni, hogy megtudjam, melyekre jelentene megoldást ez a fajta rendszer. Végezetül szerettem volna megismerni a dél-alföldi régióban található gazdákat, és közösségük tagjainak véleményét.

A 20. század elején kezdett kialakulni a biogazdálkodás, és ezt a szemléletet követi a közösségi mezőgazdálkodás is. Ennek lényege, hogy a gazda a piac helyett a maga köré gyűjtött tagoknak termel, így alkotva egy közösséget, melynek középpontjában a közvetlen kapcsolat és a bizalom áll. A rendszer előfutárai Japánban és Európában jelentek meg, és valószínűleg az első közösség Svájcban alakult meg. Hazánk a franciaországi AMAP rendszert vette alapul. Jelenleg 14 ilyen közösséget számolunk, melyek főleg nagyobb városok körül jöttek létre.

Mindezek előtt részt vettem két –a témához kapcsolódó - előadáson, melyet a Tudatos Vásárlók Egyesülete és az Ökológiai Mezőgazdasági Kutatóintézet tartott. Szekunder kutatásom szakkönyveken, folyóiratokon és internetes forrásokon alapszik, míg primer kutatásom során interjút készítettem 3 gazdával, és kérdőívemet a közösség tagjaival töltöttem ki.

Az interjút az Évkerék Ökotanya, a Bio Pipacs tanya és a Birs közösség gazdáival személyesen végeztem el. Ezek közül egy alakult meg az elsők között, a másik kettő pedig tavaly jött létre, azaz ez a második szezonjuk. Mind a hárman régebb óta foglalkoznak mezőgazdálkodással. A konvencionális piacra termeléssel szemben ennél a rendszernél a kiszámíthatóbb termelést és a folyamatos pénzbevételt nevezték meg.

Kérdőívemet személyesen és online módon töltöttem ki a fogyasztókkal. A kitöltők nagyobb részét a nők képviselték, de összességében elmondható, hogy inkább a fiatalabb, gyermekes családok válaszoltak kérdéseimre. Előnyként megemlíthető, hogy a tagok több mint fele 40 km alatti távolságra található a gazdálkodás helyszínétől, így érvényesül a környezet tehermentesítése, mely a fenntarthatóság miatt is lényeges. Kiderült továbbá, hogy a tagok nagy része egészségesebben él, a csatlakozás óta több zöldségeket fogyasztanak. Ez azért is fontos, mert ezek nagyban megelőzik a betegségek kialakulását. A csatlakozás előtt többen választották a hiper- és szupermarketek kínálatát, viszont a csatlakozás után már kevesebben vásároltak itt, ahol a külföldi áruk nagyobb arányban megtalálhatóak, ezzel

visszaszorítva a hazai árut és csökkentve a hazai termelők jelentőségét, megélhetését. A rendszer lényege a bizalom, hiszen ezen alapszik minden, ami a kiértékelés után be is bizonyosodott. Ezek mellett a tagok nagy részének a zöldségen kívül szüksége lenne egyéb termékekre is, mint például a tejre, tojásra, szörpre, lekvárra, stb.

Mindezekből számomra kiderült, hogy a rendszer hozzájárulhatna a hazai mezőgazdaság fellendítéséhez, hiszen ennek elterjedése esetén többen vásárolnának hazai termelők által termesztett zöldségeket, így biztosítva egészségesebb élelmiszert társadalmunknak. Egyik javaslatom a gazdák összefogása, illetve szervezetekbe tömörülése, mellyel munkahelyeket biztosíthatnának, a tagoknak pedig egyéb termékeket tudnának kínálni. Mindehhez pedig elkerülhetetlen a biogazdálkodás szélesebb körben való megismertetése, és az átállás ösztönzése.

Összességében úgy vélem, hogy ez a rendszer sok előnyt hordoz magában, jövőjét tekintve pedig pozitív. Remélem, hogy minél több ember ismeri meg és vállalja fel ezt a gazdálkodási formát, továbbá, hogy rövid időn belül, egyre több ilyen gazdaságot tudhat magáénak országunk.

7. IRODALOMJEGYZÉK

Nyomtatott irodalom:

Anonymus (2013): Terjed a közösségi mezőgazdálkodás - Magyar Mezőgazdaság, (68. évf.) 15. sz. 51. old.

Barótfi István [et al.] (2012): Az ökogazdaság tervezése és kialakítása, Gödöllő 2012 (20-27.o)

Dezsény Zoltán – Réthy Katalin – dr. Drexler Dóra (ÖMKi): A közösség által támogatott mezőgazdaság – Zöldségközösségek Magyarországon (Biokultúra 2013/5)

http://www.biokontroll.hu/cms/index.php?option=com_content&view=article&id=1619%3Akoezoesseg-altal-tamogatott-mezgazdasag--zoeldsegekoezoessegek-magyarorszagon&catid=112%3Anovenytermesztes&Itemid=43&lang=hu (2014.03.19)

Horváth Gergő (2013): Községi mezőgazdaság – Legyél a részese!

Ilonka Mária (2011) - Francia módszer magyar körülmények között Biokultúra 2011/6

http://www.biokontroll.hu/cms/index.php?option=com_content&view=article&id=1250%3Afrancia-modszer-magyar-koeruelmenyek-koezoett&catid=112%3Anovenytermesztes&Itemid=43&lang=hu (2014.03.19)

Réthy Katalin és Dezsényi Zoltán (2013): Község által támogatott mezőgazdaság: útmutató gazdálkodóknak a rövid élelmiszerláncokról, és a termelői-fogyasztói közösségek létrehozásáról

<http://mek.oszk.hu/11700/11797/11797.pdf> (2014.04.19)

Sághy Erna (2013): Községi mezőgazdaság: zöldségkosár; HVG, (35. évf.) 18. (1769.) sz. 37-38. old.

Seléndy Szabolcs, Solti Gábor (2005): Ökogazdák kézikönyve, Szaktudás Kiadó Ház Bp

Internet 1: Berta Kata (2012): Hat út a biomángoldhoz

<http://www.origo.hu/gazdasag/20120713-a-kozossegi-mezogazdasag-formai-magyarorszagon.html> (2014.03.19)
(2014.04.24)

Internet 2: Tudatos Vásárló (2013 b): Működő közösségi mezőgazdasági csoportok, bevásárlóközösségek

<http://tudatosvasarlo.hu/cikk/mukodo-kozossegi-mezogazdasagi-csoportok-bevasarlokozossegek> (2014.03.19)

Internet 3: Tudatos Vásárló (2013 d): Nagy Melinda: Községi mezőgazdaság Európából és itthonról

<http://tudatosvasarlo.hu/cikk/kozossegi-mezogazdasag-peldak-europabol-es-itthonrol>

(2014.03.19)

Internet 4: Tóth Laura (ford.) (2010): Az AMAP-ok elkötelezik magukat a 18 alapelv mellett

<http://blog.urgenci.net/?p=445> (2014.04.15)

Internet 5: <http://www.joaa.net/english/teikei.htm> (2014.03.19)

Internet 6:

<http://www.agronauten.net/downloads/CSA%20OVERVIEW%20FINAL.pdf>

(2014.03.19)

Internet 7: Jade Bashford, Kathleen Cross, Wolfgang Eichinger, Andreas Georgakakis, Morgane Iserte, Fabian Kern, Daniel Lesinsky, Stephan Pabst, Jocelyn Parot, Perényi Zsófia, Jan Walseka, Maike Wendland (2013): European Handbook on Community Supported Agriculture

http://issuu.com/tudatosvasarlok/docs/csa4europe_handbook/15?e=0/5843710

(2014.04.19.)

8. MELLÉKLET

1. melléklet – AMAP Charta

Az AMAP-ok elkötelezik magukat a 18 alapelv mellett:

1. A Kistermelők Chartája referencia minden termelő számára.
2. Az emberléptékű termelés alkalmazkodik a különböző növénytermesztési és állattartási módokhoz.
3. A termelési folyamat tiszteli a természetet, a környezetet és az állatokat, elősegíti a biodiverzitás fejlődését, a talaj termőképességét, a takarékos vízfelhasználást, a termelés során szintetikus kémiai trágyát és peszticidet nem használ.
4. Kiváló minőségű termékek: az ízminőség, a tisztaság és a környezettudatosság figyelembevételével.
5. A kistermelői gazdaság támogatása.
6. Szolidaritás és aktív kapcsolat minden helyi szereplővel, akikkel együtt a fenntartható mezőgazdaság és a szolidáris gazdaság megőrzése lehetővé válik.
7. Társadalmi előírások betartása, ami a gazdaságban alkalmazott munkaerő tekintetében, beleértve az ideiglenes munkaerőt is.
8. Az átláthatóság fenntartása a vásárlás, a termelés, a feldolgozás és a termékek eladása során egyaránt.
9. A termelő autonómiájának támogatása, hogy meghozhassa saját döntéseit.
10. A termelő és fogyasztó térbeli és időbeli közelsége nélkülözhetetlen a közvetlen kapcsolatuk fenntartásában és a közvetlen kereskedelem megvalósításában.
11. Egy AMAP egy termelőt és a hozzá tartozó helyi fogyasztói kört foglal magában.
12. Minden idény kezdetén a fogyasztó és a termelő szerződést kötnek, melynek tartalma mellett elköteleződnek.
13. Nincs közvetítő a termelő és fogyasztó kapcsolatában, nincsenek a termelő által megvásárolt majd újra eladott termékek a fogyasztók beleegyezése nélkül.
14. Minden idény elején a termelő és a fogyasztók közösen állapodnak meg a méltányos árban.
15. A fogyasztó gyakori tájékoztatást ad a termékekről.
16. A termelő szolidaritást élvez a fogyasztók részéről a termelési folyamat kiszolgáltatottságai között.
17. A fogyasztók aktívan hozzájárulnak az AMAP-ok fogyasztói körében a felelősségérzet kialakításához.
18. Az AMAP tagok tájékoztatása, fogékonyságuk növelése a vidéki mezőgazdaság sajátosságaira való tekintettel.

2. melléklet - Interjú a gazdákkal

1. Kérem, mutatkozzon be! (név, kor, lakhely, foglalkozás, gazdálkodás helye)
2. Mióta foglalkozik mezőgazdálkodással? Hogyan jött az ötlet? Mikor tért át közösségi mezőgazdaságra? Miért?
3. Milyen zöldségeket, gyümölcsöket termel?
4. Hány vásárlója van, azokkal milyen viszonyban áll? Hogyan juttatja el a terméket hozzájuk?
5. Hogyan alakult a közösség? Hogy szervezte be a tagokat? Alakulás óta hogy alakult a közösség?
6. Milyen mértékben/hogyan vonja be a fogyasztóit az üzleti terv kidolgozásába, a gazdasági döntésekbe?
7. Könnyen fenntartható egy ilyen közösség? (Miért?)
8. Milyen különbséget lát a piacra termelés és a közösségi gazdálkodás között? (előnyök, hátrányok mind a kettőre) Melyik a jobb, miért?
9. A termelés során milyen nehézségekkel kell szembenéznie? Ezek ellen, hogy védekezik? (éghajlat, egyéb károk...)
10. Mi segítené leginkább tevékenységét az eredményesebb gazdálkodáshoz?
11. A termelés során egyedül végzi a betakarítást vagy munkásokat foglalkoztat? Ön szerint a közösségi mezőgazdálkodással lehet-e munkahelyeket teremteni?
12. Most/a piacra értékesítés során meg kellett-e felelnie valamilyen minőségi szabványnak? (I., II. osztály, bio minősítők) Mennyire nehéz ezeknek megfelelni?
13. Hogy próbál fejlődni, beruházni? Miből finanszírozza ezt? A fogyasztókra ez milyen hatással van?
14. Ismerik egymást, kapcsolatban vannak, összedolgoznak a környékben gazdálkodó közösségi mezőgazdálkodást folytató gazdák?
15. Gondolkodott-e összefogni más termelővel, hogy a fogyasztói nagyobb terméklefedettséget élvezzenek? (pl. tojás, méz, hús...)
16. Milyen kitörési pontokat lát a közösségi mezőgazdálkodásban? Ön szerint hogyan lehetne még népszerűbbé tenni?
17. Milyen jövőbeli tervei vannak?

3. melléklet - Kérdőív

Közösségi mezőgazdálkodás

Tisztelt Kitöltő!

A Szegedi Tudományegyetem Mérnök Karának Gazdasági és vidékfejlesztési szakos végzős hallgatójaként kérném az Ön segítségét. Dolgozatom során a közösségi mezőgazdálkodással foglalkozom. Ezúton szeretném a tagok elégedettségét felmérni. Kíváncsi volnék tapasztalataira, észrevételeire.

A kitöltés pár percet vesz igénybe, teljesen anonim és segítené a dolgozatom megírását.

Előre is köszönöm segítségét!

Streichovonecz Viktória

*Kötelező

1. Melyik közösség tagja? *

2. Hol hallott a közösségi mezőgazdálkodásról? *

(több válasz is megengedett)

☐ internet

☐ ismerős

☐ újság

☐ egyéb: _____

3. Mikor csatlakozott a jelenlegi közösséghez? Milyen messze található Öntől?*

_____ (év) _____ (km)

4. Milyen indítatásból csatlakozott a közösséghez? *

5. Mely elosztási módot alkalmaz a közösségük? *

☐ Átvétel a gazdaságban

☐ Átvételi pont

☐ Átvételi alkalom

☐ Házhozszállítás

☐ Postai kiszállítás

6. A környezetében élő emberek tudnak erről a termény beszerzési lehetőségről, illetve érdeklődnek a közösségi mezőgazdálkodás iránt? *

☐ Igen tudnak, de nem csatlakoznának

☐ Igen tudnak, és szeretnének csatlakozni is

☐ Nem tudnak ilyenről, de biztos csatlakoznának

☐ Nem tudnak, de biztos nem is csatlakoznának

☐ Nem tudom

7. Mennyire elégedett...*

(Osztályozza 1-5-ig; 1- egyáltalán nem, 5- teljes mértékben) *

- a termék minőségével

	1	2	3	4	
egyáltalán nem	☐	☐	☐	☐	teljes mértékben

- a doboz mennyiségével

	1	2	3	4	
egyáltalán nem	☐	☐	☐	☐	teljes mértékben

- a termék állagával/kinézetével

	1	2	3	4	
egyáltalán nem	☐	☐	☐	☐	teljes mértékben

- a doboz árával

	1	2	3	4	
egyáltalán nem	☐	☐	☐	☐	teljes mértékben

- a doboz gyakoriságával

	1	2	3	4	
egyáltalán nem	☐	☐	☐	☐	teljes mértékben

8. Milyen új fajta növényekkel ismerkedett meg a csatlakozás óta? *

_____ (zöldség)

_____ (gyümölcs)

9. Amióta tagja a közösségnek, azóta több zöldséget, gyümölcsöt fogyaszt? *

- ☐ Igen
- ☐ Nem
- ☐ Nem tartom számon

10. Mennyire tartja magát tudatos vásárlónak *

(Osztályozza 1-10ig!)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
egyáltalán nem	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	teljes mértékben

11. Vásárol-e máshol zöldséget, gyümölcsöt? Ha igen, hol?

- ☐ hipermarket, supermarket
- ☐ diszkont
- ☐ zöldséges
- ☐ helyi piac
- ☐ nem vásárolok máshol
- ☐ egyéb: _____

12. Ha igen, mit? *

_____ (zöldség)

- _____ (gyümölcs)
13. Ha nem hol vásárolt? *
- (több válasz is megengedett)
- ☐ hipermarket, szupermarket
 - ☐ diszkont
 - ☐ zöldséges
 - ☐ helyi piac
 - ☐ egyéb: _____
14. A mezőgazdasági termények olcsóbban szerezhetőek be, a többi vásárlási formához képest?*
- ☐ Igen
 - ☐ Nem
 - ☐ Nem tudom
15. Növekedett a kiadása a csatlakozás óta a zöldség, gyümölcs tekintetében?*
- ☐ Igen
 - ☐ Nem
 - ☐ Nem tudom
16. Elég Önnek a gazda ismerete/látogatása (a bizalom) vagy fontosnak tartja, hogy a gazda terményei minőségi szabványoknak is megfeleljenek? (I., II. osztály) *
- ☐ Elég a bizalom
 - ☐ Kell, hogy szabványnak is megfeleljen
 - ☐ Mind kettő szükséges
17. Milyen új élményekkel gazdagodott a közösségi működés során? (pozitív)*
- _____
- _____
- _____
18. Volt-e negatív élménye a közösségi működés során? *
- _____
- _____
- _____
19. Lenne-e igénye más termékekre is közösségi keretek között? *
- (pl.: tojás, tej, hús, feldolgozott termékek – savanyúság...)
- ☐ Igen
 - ☐ Nem
 - ☐ Nem tudom
20. Szeretne nagyobb befolyásolási lehetőséggel, rálátással rendelkezni a termelésre, a gazdaság jövőjére? *
- ☐ Igen
 - ☐ Nem
 - ☐ Nem tudom, még nem gondolkoztam rajta
21. Szokott önkéntes munkát végezni a gazdaságban? *
- ☐ Igen
 - ☐ Nem

22. Ön szerint milyen jövője van hazánkban a közösségi mezőgazdálkodásnak? *

23. Az Ön neme? *

- ☐ Nő
☐ Férfi

24. Az Ön kora? *

- ☐ <18
☐ 19-30
☐ 31-50
☐ 50-60
☐ 60<

25. Az Ön lakóhelye? *

- ☐ Főváros
☐ Megyeszékhely
☐ Város
☐ Község
☐ Falu

26. Egy háztartásban élők száma? *

- ☐ 1
☐ 2
☐ 3
☐ 4
☐ 5 vagy több

27. Mennyi az Ön rendszeres havi nettó árbevétele?*

- ☐ <50.000 Ft
☐ 50.000 – 150.000 Ft
☐ 150.001 – 300.000 Ft
☐ 300.001<

4. melléklet – Közösségek terményei

Évkerék Ökotanya terményei: ZÖLDSÉGEK			
bab, lilahüvelyű	Mozsgói lilahüvelyű	paprika, Kápia	Kurtovszka Kápia
bab, méteres	Yard long green	paprika, TV	Fehér özőn
bab, sárgahüvelyű	Rege	paprika, erős	Macska piros
bab, sárgahüvelyű	Janka	paradicsom	Gegesi Ökörsziv tájfajta
bab, száraz /kifejtő	Gegesi tájfajta	paradicsom	Rosa, German Gold Tomato
bab, zöldhüvelyű	Scuba	paradicsom, koktél	Date vien tomato,
bazsalikom		paszternák	Fertődi félhosszú
bimbós kel	Grununger	petrezselyem, gyökér	Berlini félhosszú
bok choi	White celery mustard	petrezselyem, gyökér	Hanácska
borsó, cukor	Ambrozia	petrezselyem, sima levél	Einfache Schnitt
borsó, velő	Debreceni velő	petrezselyem, fodros levél	Green pearl
brokkoli	Verde Calabrese	reték, fekete	Marika radish
burgonya, korai	Red scarlet	reték, hónapos	Korai legjobb
burgonya, szabadföldi	Svájci kék	rukkola	
burgonya, szabadföldi	Lila tolnai krumpli	saláta, cikória	Palla rossa
burgonya, szabadföldi	Somogyi kifli	saláta, cikória	Sugarloaf - cukorsüveg
burgonya, szabadföldi	Sarpo mira	saláta, endivia	Escariol Green
burgonya, szabadföldi	Aladin	saláta, fejes	Ovation
burgonya, szabadföldi	pannónia	saláta, fejes	Attraktion
cékla, hengeres	Bibor henger	saláta, fejes	Marvel of four season
cékla, kerek	Bordó	saláta, jégсалáta	Saladi
cékla, kerek	Endrődi lapos	saláta, jégсалáta	Igoma
cékla, világossárga, baby, levél	Beet golden	saláta, lollo	New Red Fire
cékla, csíkos	Tondo di gioggia	saláta, mizuna	Mizuna
cukkini, gömb	Tondo chiaro di nizza	saláta, radicchio	Tardivo
cukkini, sárga	Golden rush	saláta, római	Lobjoits green
cukkini, zöld/normál	Black Beauty	saláta, tölgylevelű	Picarde
csicsóka	Kerek	saláta, tölgylevelű	Cocarde
csillagtök/patisszon	Patissou Panachée, Óvári fehér	salátakeverék	Misticanza
édeskömény	Perfection	salátakeverék	Oriental Mix
fokhagyma		sárgadinnye	Tendral negro tardio
hagyma, lila	Red baron	sárgadinnye	Muskotály
hagyma, vörös	Stuttgarter óriás	sárgarépa kései	Robila
hagyma, zöld/új lila	Red baron	sárgarépa korai	Nanti3
hagyma, zöld/új zöld	Tétényi örökzöld	sárgarépa korai	Párizsi vásár

Hóbanzöld	Green in snow	sárgarépa, szivárvány	Carrot rainbow mixed	
káposzta, kései	Szentesi lapos	sárgarépa, bordó	purple haze	
káposzta, korai	Júniusi Óriás	sóska	Pallagi nagylevelű	
káposzta, lila	Amarant	spárgatök	Indátlan fehér	
karalábé, lila	Azur Star	spenót	Butterfly	
karalábé, zöld	Lanro	sütőtök, butternut type	Gyomaendrődi	
karfiol, zöld	Romanesco	sütőtök, cucurbita pepo	Nagydobosi	
kelkáposzta	Futár	sütőtök, moscata	Black futcu	
kukorica, csemege	Martonvásári (vagy matthew)	tarlórépa	DiMilano	
leveles kel, fodros	Westerland winter	torma		
madársaláta	Verte a coeurplein	uborka, berakó	cseres héjú Gegesi tájfajta	
mángold, színes	Five colours	uborka, saláta	Market more	
mángold, zöld	Verde Costa bianca,	zeller , szár	Gewöhnlicher schmitt	
padlizsán, normál	Black Beauty	zeller, gumós	Monarch	
BIO PIPACS TANYA TERMÉNYEI				
bazsalikom	bimbóskel	brokkoli	burgonya (piros, sárga, kifli...)	cékla
cukkini	cukorkukorica	csicsóka	édeskömény	fejes káposzta
fokhagyma	kakukkfü	kapor	karalábé	karfiol
kelkáposzta	lilakáposzta	madársaláta	majoranna	mángold
padlizsán	paprika (sárga, piros, édes, csípős...)	paradicsom (kóktél, nagy)	pasztinák	petrezselyemgyökér
petrezselyemzöld	portulák	póréhagyma	reték	rukkola
saláta (batávia, jégсалáta, endívia, fejes, tölgylevelű zöld és piros, tépő)	sárgarépa	snidling	spárga	spenót
sóska	tarlórépa	tárkony	tök (muskát, hokkaidó, sonkatök)	uborka
zeller	zöldbab (zöld, sárga)	zöldborsó	zöldhagyma	zsázsa
BIRS KÖZÖSSÉG TERMÉNYEI				
Bab	Bazsalikom	Bimbóskel	Borsó	Burgonya
Cékla	Cukkini	Csemegekukorica	Csicsóka	Feketeretek
Főzőhagyma	Hóban zöld	Kapor	Káposzta	Karalábé
Mángold	Mizuna	Nagy piros reték	Paprika	Paradicsom
Petrezselyem	Porcsin	Rebarbara	Red gigant	Répa
Retek	Rukkola	Saláta	Sóska	Spenót
Tök	Tyúkhúr	Uborka	Új répa	Újburgonya
Vöröshagyma	Zöld fokhagyma	Zöldbab	Zöldhagyma	